

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΗ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1991

ΑΡΙΘ. 4

Ο 'ΙΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ,, ΚΑΙ Ο 'ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ,, *

Ἡ προσπάθεια πρὸς συσχετισμὸν τοῦ «ἱστορικοῦ Ἰησοῦ» καὶ τοῦ «Χριστοῦ τοῦ κηρύγματος» θὰ ἤμποροῦσε καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπικεντρωθῇ στὰ ἐξῆς σημεία:

1) Τὰ Εὐαγγέλια κάνουν τὴν μαρτυρία τοῦ μηνύματός τους, διηγούμενα περιστατικά τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ, ἱστορίες περὶ τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ ὅτι τὰ Εὐαγγέλια δὲν εἶναι ἱστορικές «βιογραφίες» μὲ τὴ σημερινὴ σημασία τῆς λέξεως, αὐτὸ δὲν σημαίνει κατὰ σχέσι αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ ὅτι ὁ κηρυγματικὸς καὶ ἱεραποστολικὸς τους χαρακτήρ ἀποκλείει νὰ περιέχουν περιστατικῶς καὶ ἀποσπασματικῶς ὄχι μόνον πλῆθος αὐθεντικῶν βιογραφικῶν στοιχείων, ἀπὸ τὰ ὅποια, ὡς ἀπὸ τὰ μικρότερα ἢ μεγαλύτερα τεμάχια ἐνὸς puzzle, ἤμποροῦμε νὰ συναρμολογήσωμε ἀνάγλυφα καὶ ὀλοζώντανα τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπογραφίας καὶ τῆς εἰκόνας τοῦ ἱστορικοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐνδείξεις τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς πολλῶν γεγονότων. Μόνον μὲ τὸ λογικὸ σφάλμα τῆς λήψεως τοῦ ζητουμένου θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἀποκλείσῃ τὸ πρωτόγνωρὸ ἱστορικὸ γεγονός τῆς συνενώσεως καὶ συνυπάρξεως τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ θείου στοιχείου στὴν καινοφανῆ μοναδικὴ ὀντολογικὴ πραγματικότητα, ἢ ὅποια ἐμφανίζεται στὸν Θεάνθρωπο Κύριο.

2) Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε τὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκλεισμὸ τῶν Ἀποκρύφων

Εὐαγγελίων ἢ τὸ ἐντονο ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ νὰ γράψῃ «ἀκριβῶς καθεξῆς», ὡς καὶ τὴν μαρτυρία του γιὰ τὴν ὑπαρξί πολλῶν προσπαθειῶν «ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου» (Λουκ. α', 1-3). Ἡ κηρυγματικὴ ἀφήγησις κατ' οὐδένα λόγον εἶναι ἱστορικῶς οὐδέτερη καὶ ἀδιάφορη διακήρυξις. Οἱ ἰδέες καὶ ἡ θεωρία τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ θεμελιώνονται σὲ ἱστορικὰ γεγονότα. Ἄν οἱ αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι ἔχουν ἐνδιαφέρον νὰ διασώσουν ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῶν πράξεων καὶ λόγων κάπως διακεκριμένων ἀνθρώπων, πολὺ περισσότερον ἐξηγεῖται τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ συγκράτησι καὶ καταγραφή πράξεων καὶ λόγων μιᾶς ἐξαιρετικῆς προσωπικότητος, ποῦ συγκλονίζει ὑπαρξιακῶς πολλοὺς καὶ προκαλεῖ τὴν ἀναθεώρησι τοῦ προσανατολισμοῦ τους. Στὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ὀφείλουν τὴν ὑπαρξί τους καὶ τὰ λεγόμενα «ἄγραφα», δηλαδὴ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ, ποῦ διασώθηκαν ὄχι μέσα στὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, ἀλλὰ σὲ ἄλλα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης (π.χ. Πράξ. κ', 35: «...μνημονεῦειν τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ὅτι αὐτὸς εἶπε: Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν». Α' Θεσσ. δ', 15-17: «Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας...») (Ἡ Κριτικὴ ἀνα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 83 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους

ζητεῖ τέτοια «ἄγραφα» καὶ στὰ Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια ἢ καὶ σὲ Ἐκκλησιαστικούς Πατέρες). Τὸ ἱστορικὸ γενικῶς ἐνδιαφέρον τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ εἶχεν ἀντιπαραταχθῆ στὴν τάσι τῆς ὑποβαθμίσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἱστορικῶν στοιχείων, πού ἀναφέρονται στὸν Κύριο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ διακλήρυξις: «Πᾶν πνεῦμα ὁ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστιν», ἐνῶ «πᾶν πνεῦμα ὁ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν (ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα) ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν» (Α' Ἰωάν. δ', 2-3).

3) Σήμερα ἡ νηφαλία ἱστοριοκριτικὴ καὶ μορφοϊστορικὴ (formgeschichtliche) ἔρευνα καὶ ἡ προσπάθεια πρὸς ἐπισήμανσι τῆς Ἱστορίας τοῦ τρόπου τῆς συντάξεως (Redaktionsgeschichte) τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν λοιπῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, — κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἀνιχνεύσεως, προσδιορισμοῦ καὶ ἀξιολογήσεως τῶν πηγῶν τῶν βιβλίων αὐτῶν καὶ κατόπιν ἐφαρμογῆς ἐκλεπτυσμένων μεθόδων πρὸς ἀναζήτησι τῆς πρωταρχικῆς Χριστολογικῆς παραδόσεως —, καθιστοῦν φανερόν ὅτι τὸ ὁποιοδήποτε φιλολογικὸ εἶδος (Genus literarium) τῶν προὑπαρχουσῶν προφορικῶν καὶ γραπτῶν παραδόσεων, εἴτε πρόκειται γιὰ πολὺ μικρὲς ἐνότητες (Formeln), εἴτε γιὰ λίγο ἐκτενέστερες ἐνότητες (Formen), εἴτε γιὰ ἀνθολόγια λόγων τοῦ Ἰησοῦ (προφητικῶν λόγων ἢ λόγων σοφίας ἢ λόγων τοῦ νόμου ἢ παρομοιώσεων καὶ παραβολῶν κ.λπ.), εἴτε γιὰ συλλογὲς διηγήσεων πράξεων τοῦ Κυρίου (θαυμάτων, παθῶν, ἐμφανίσεων τοῦ Ἀναστάσιου κ.τ.τ.), εἴτε γιὰ λόγους Του πού ἀρχίζουν μὲ τὸ «Ἐγώ», εἴτε γιὰ ἀπανθίσματα λειτουργικῶν δοξολογιῶν καὶ ὕμνων — ὁποιαδήποτε λοιπὸν ἀπὸ τὶς φιλολογικὲς αὐτὲς μορφές, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὶς παλαιότερες καὶ πιὸ μικρὲς, πού ἔχει θέσι στὴν ζωὴ (Sitz im Leben) τῶν πρώτων χριστιανικῶν κοινοτήτων, συνδυάζει ἀρμονικῶς τὴν ὁμολογία πίστεως ἢ τὸ κηρυγματικὸ μῆνυμα μὲ τὴν ἀξιόπιστη ἱστορικὴ εἶδησι καὶ καθιστᾶ φανερὴ — ὄχι τὴν ἀ-συνέχεια (Diskontinuität, discontinuity), ἀλλὰ — τὴν ἀνευχασμάτων ὀργανικὴ συνέχεια (Kontinuität, continuity) τοῦ προπασχαλείου Ἰησοῦ καὶ τοῦ μεταπασχαλείου Χριστοῦ. Ἡ συνένωσις

μερικῶν ἀπὸ τὰ μικρότερα αὐτὰ φιλολογικὰ εἶδη δημιούργησε τὰ 4 μεγαλύτερα φιλολογικὰ γένη τῆς Κ.Δ. (Gattungen: Εὐαγγέλια, Πράξεις, Ἐπιστολές, Ἀποκάλυψι).

Οἱ ἔρευνες σήμερα σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἐπιστημαίνουσι μερικὲς ἀκριβῶς ἐκφράσεις (ipsissima verba ἢ τὴν ipsissima vox) ἀπὸ τὸ ἀραμαϊκὸ πλαίσιο τῆς μητρικῆς γλώσσας τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως καὶ πρωταρχικὲς ἐνέργειες καὶ τάσεις τῆς δράσεώς Του. Ὁ Ἰησοῦς πάντοτε ἐμφανίζεται ὀλοκάθαρα ὡς μία ἱστορικὴ μορφή, πού ὅμως ὑπερακοντίζει τὶς ἀνθρώπινες ἱστορικὲς διαστάσεις. Ἀφ' ἐνός ὁ ἀνακαλυπτόμενος ἀπὸ τὴν νεωτάτη Βιβλικὴ ἐπιστήμη πρωταρχικὸς ἱστορικὸς πυρὴν τῆς βιογραφίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ δοξασμένος Χριστὸς τοῦ μεταπασχαλείου κηρύγματος εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπο. Μάλιστα γίνεται φανερό, ὅτι, ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς ἱστορικῆς γενετικῆς μεθόδου, δὲν πρέπει νὰ ἱσοπεδώσωμε τὸν «Ἰησοῦ τῆς Ἱστορίας» καὶ τὸν «Χριστὸ τοῦ κηρύγματος». Ὁ πρῶτος γιὰ μᾶς εἶναι ἡ θεία κλήσις, ὁ δεῦτερος εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἀπάντησις. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ θεία ἀποκάλυψις, ὁ δεῦτερος εἶναι ἡ ἀνταπόκρισις σ' αὐτὴν καὶ ἡ οἰκείωσις τοῦ μηνύματός της. Ὁ πρῶτος εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τοῦ δευτέρου καὶ ὄχι ἀντιστρόφως.

4) Ἀσφαλῶς ἡ ἐμπειρία τοῦ κενοῦ τάφου, τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Ἀναστάσιου, τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς συνετέλεσαν ὥστε καὶ ὁ προπασχάλειος Ἰησοῦς νὰ κατανοῆται καὶ ἐρμηνεύεται καλύτερα μὲ τὴν αἴγλη τοῦ φωτός τῆς Ἀναστάσεως. Αὐτὸ εἶναι τελείως φυσικόν. Ἀλλ' ὅμως τὰ προπασχάλεια χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἰησοῦ, πού ἀνακαλύπτονται ἀπὸ τὴν ἀπροκατάληπτη ἱστοριοφιλολογικὴ καὶ ἱστοριοκριτικὴ ἔρευνα, εἶναι ὁμογενῆ καὶ ὁμοιογενῆ πρὸς τὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ κηρύγματος, εἶναι ἀπλῶς ἢ ρίζα μὲ τοὺς ζωτικὸς χυμοὺς, πού τροφοδοτεῖ τοὺς κλάδους τοῦ κηρυγματικοῦ χριστολογικοῦ δένδρου, πού ἀναπτύχθησαν στὶς πρώτες χριστιανικὲς κοινότητες, εἶναι τὸ πρωταρχικὸ ὀργανικὸ καὶ βιολογικὸ αἶτιο τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος, εἶναι ὁ ἐσώτατος κύκλος, πάνω στὸν ὁποῖο μὲ τὴν

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΙΟΙΗΣΗ*

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ἡ παρούσα εισήγηση θὰ ἦταν ἑλλιπής ἂν ἡ προηγθεῖσα ἀνάλυση τοῦ θέματός μας δὲν κατέληγε σὲ ὀρισμένες πρακτικὲς καὶ συγκεκριμένες προτάσεις πρὸς τὸ σῶμα τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας, γιὰ νὰ συζητηθοῦν ἀπὸ τοὺς Σεδασμωτάτους Συνέδρους καὶ νὰ ληφθοῦν οἱ ἀνάλογες ἀποφάσεις, ὥστε ἡ Ἐκκλησία μας νὰ καταρτίσῃ ἕνα σχέδιο δράσεως μὲ βραχυπρόθεσμες καὶ μακροπρόθεσμες προοπτικὲς γιὰ τὴν ἐπιτυχή ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων καὶ τῶν κινδύνων, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν παρεχομένων εὐκαιριῶν, ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση. Εὐλόγως, λοιπόν, προτείνουμε τὰ ἑξῆς:

1) Νὰ ἀρχίσουμε, χωρὶς χρονατριβή, τὴν διαφώτιση καὶ πληροφόρηση τοῦ λαοῦ μας γιὰ τὶς συνέπειες πού θὰ ἔχη στὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ καὶ τὴν ἑλληνορθόδοξη ταυτότητά μας ἡ ἐνσωμάτωση τῆς Χώρας μας στὴν Ἑνωμένη Εὐρώπη τοῦ 1992. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ θὰ χρησιμοποιήσουμε ὅλα τὰ πρόσφορα μέσα πληροφόρησης, ἀπὸ τὸν ἄμωνα καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔντυπο ὡς τὸ ραδιόφωνο καὶ τὴν τηλεόραση καὶ τὰ λοιπὰ μέσα τῆς λεγομένης μαζικῆς ἐπικοινωνίας. Ἡ πληροφόρηση αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι συστηματικὴ καὶ μεθοδευμένη σὲ ἐπίπεδο Ἱενοριῶν γιὰ τὸν λαὸ καὶ Μητροπόλεων γιὰ τὸν κλῆρο. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀργανωθοῦν εἰδικὰ σεμινάρια καὶ συνέδρια γιὰ τοὺς ἐφημέριους, τοὺς κατηχητές, τὰ ἐνοριακὰ στελέχη, τοὺς ἐκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 88 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

πάροδο τοῦ χρόνου ἀναπτύχθηκαν ὑπερκείμενοι εὐρύτεροι κύκλοι, πού ὁμῶς εἶναι τοποθετημένοι ἐπαλλήλως, σὲ ὁμόκεντρον διάταξιν πρὸς τὸν πρωταρχικὸν κύκλον, πού προβάλλει τὸν Θεάνθρωπο τῆς Ἱστορίας. Τοὺς ὁμοκέντρον αὐτοὺς ὑπερκειμένους κύκλους ὑπεθυμίζει ἀκριβῶς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου στὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, Ἐκεῖνος διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. ιδ', 26). Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν οἱ Ἀπόστολοι, — κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν: καὶ

παιδευτικοὺς καὶ νὰ συγκληθῇ ἕνα πανελλήνιον συνέδριον γιὰ τοὺς Ἱεροκήρυκες πού ὑπηρετοῦν στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις, ὥστε ἀφοῦ ἐνημερωθοῦν αὐτοὶ κατάλληλα νὰ μεταφέρουν τὴν ἐνημέρωση στὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸ τῶν περιοχῶν πού ὑπηρετοῦν. Ἐνα σημαντικό καὶ ἐπιτυχημένο ὄργανον πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ σύγκλησις τοῦ Ζ' Πανελληνίου Θεολογικοῦ Συνεδρίου πρὶν λίγες ἡμέρες (7-9 Σεπτεμβρίου) στὴν Ἀθήνα μὲ κεντρικὸν θέμα «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἑνωμένη Εὐρώπη». Τὰ πρακτικὰ καὶ τὰ πορίσματα αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου ἀξιίζει νὰ μελετηθοῦν μὲ προσοχὴ ἀπὸ ὅλους μας. Εἰδικὴ φροντίδα πρέπει νὰ καταβληθῇ γιὰ τὴν πληροφόρηση τῆς νέας γενιάς. Γι' αὐτὸ θὰ ἦταν χρήσιμο ἡ κατηχητικὴ διδασκαλία στὰ προσεχῆ χρόνια νὰ ἔχη ὡς κεντρικὸν ἄξονα τὸ θέμα «ἑλληνισμὸς καὶ εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση». Πρὸς τοῦτο πρέπει χωρὶς καθυστέρηση νὰ ἐτοιμασθοῦν τὰ κατάλληλα κατηχητικὰ βοηθήματα. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε τὴν εὐστοχὴ πρωτοβουλία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς νὰ ἀφιερῶσιν τὸ Συνέδριον Νεολαίας πού πραγματοποιήσῃ στὶς 21 τοῦ περασμένου Ἰανουαρίου τὸ μεγάλο θέμα: «Ἡ ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ὀρθόδοξη νεοελληνικὴ ταυτότητα».

2) Νὰ ἀρχίσῃ συστηματικὴ ἔρευνα καὶ μελέτη ἀπὸ ὁμάδες ἐργασίας καὶ ἐπιτροπές, πού θὰ τὶς ἀποτελοῦν ἐξειδικευμένα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπιλέξῃ καὶ θὰ ἐπιστρατεύσῃ ἡ Ἐκκλησία, τῶν ἀμέσων καὶ τῶν ἀπωτέρων προβλημάτων πού θὰ προκύβουν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση, ὁ-

ὑπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος —, ἔφεραν στὴ μνήμη τους καὶ κατενόησαν πληρέστερον τὴν ἐννοία πολλῶν λόγων καὶ πράξεων τοῦ Κυρίου (πρβλ. Ἰωάν. β', 22 καὶ Πράξ. ια', 16).

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρον μας θὰ κλείσωμε τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματός μας, προσθέτοντας ὀλίγα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἱστορικῆς ἀξιοπιστίας τῶν πρώτων διακόνων τοῦ κηρύγματος περὶ Χριστοῦ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

πως σχέσεις Κράτους - Ἐκκλησίας, μικτοὶ γάμοι, προσηλυτισμός, παραθρησκευτικὰ κινήματα κ.λπ. καὶ ἀκόμα, προβολὴ τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως καὶ πολιτισμικῆς κληρονομιάς, χρηματοδότηση ἐκκλησιαστικῶν κοινωνικῶν, μορφωτικῶν καὶ ἀναπτυξιακῶν προγραμμάτων ἀπὸ τὰ Κοινωνικὰ ταμεία, συντήρηση ἐκκλησιαστικῶν μνημείων καὶ ἄλλα. Οἱ ομάδες ἐργασίας καὶ οἱ ἐπιτροπές αὐτές θὰ μποροῦν γὰ ἐργάζονται κάτω ἀπὸ τὴν σκέπη τῶν ἀρμοδίων Μονίμων Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, πού θὰ ἔχουν ἔτσι τὴν εὐκαιρία γὰ ὀγοῦν —ὠρισμένες ἀπὸ αὐτές— ἀπὸ τὴν νάρκη τους, γὰ δραστηριοποιηθοῦν καὶ γὰ παίξουν τὸν ρόλο τους ὡς συμβουλευτικὰ ὄργανα τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, ἢ ὅποια μελετώντας τὰ πορίσματα καὶ τίς προτάσεις τῶν ἐπὶ μέρους Ἐπιτροπῶν θὰ ἐνεργῇ ἀναλόγως.

3) Εἶναι ἀπαραίτητο γὰ συσταθῆ καὶ γὰ λειτουργίῃ στὴν Ἱερά Σύνοδο εἰδικὸ Γραφεῖο γιὰ τίς εὐρωπαϊκὲς ὑποθέσεις. «Τὸ γραφεῖο αὐτό, ἐπανδρωμένο μὲ δύο ἢ τρία πρόσωπα, γλωσσισμαθῆ καὶ ἐξειδικευμένα στοὺς τομείς τῆς πληροφόρησης καὶ τῶν κοινωνικῶν ἐρευνῶν, θὰ συγκεντρώνη, θὰ ταξινομή, θὰ μεταφράζη καὶ θὰ ἐπεξεργάζεται τὸ πλούσιο πληροφορικὸ καὶ ἐρευνητικὸ ὕλικό, πὸ ἀναφέρεται σὲ θέματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος καὶ ἰδιαιτέρως ἐκεῖνο πὸ ἐνδιαφέρει ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν Ἐκκλησία... Ἔτσι τὸ ὕλικό αὐτό, πὸ παραμένει ἄγνωστο καὶ ἀνεκμετάλλευτο γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας, ταξινομημένο, μεταφρασμένο καὶ ἐπεξεργασμένο, μὲ παρατηρήσεις ἀπὸ τὴν ἰδική μας πλευρά, θὰ βρίσκειτῃ ἀνὰ πᾶσα στιγμὴ στὴν διάθεση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καὶ κάθε ἄλλου ἐνδιαφερομένου καὶ κυρίως στὴν διάθεση τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας μας στὰ εὐρωπαϊκὰ Συνέδρια καὶ θὰ τοὺς διευκολύνη στὴν προπαρασκευὴ καὶ συμμετοχὴ τους σ' αὐτά»²⁹.

4) Γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ καὶ δυναμικὴ παρουσία τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη χρειάζεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος γὰ συνεργασθῆ στενὰ μὲ τὴν Ὁρθόδοξην Διασπορὰ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, καὶ πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, γιὰ τὴν συστηματοποίηση τῶν σχέσεων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μὲ τὰ θεσμικὰ ὄργανα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ κρίνεται σκόπιμο γὰ συγκροτηθῆ, μὲ πρόταση τῆς Ἐκκλησίας μας, —ἀφοῦ ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ μοναδικὴ Ὁρθόδοξη χώρα πὸ ἔχει

ἐνταχθεῖ ὀργανικὰ στὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα— καὶ ὕστερα ἀπὸ συνεννόησιν μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, μιὰ Πανορθόδοξην Ἐπιτροπὴν, γιὰ τὴν διασφάλισιν, ἀξιοποίησιν καὶ προβολὴν στὸν δυτικοευρωπαϊκὸ χῶρον τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Ὁρθοδοξίας.

Οἱ ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες ἔχουν ἤδη ἀπὸ μακροῦ συγκροτήσῃ παρόμοια ὄργανα πὸ ἐργάζονται ἐντατικὰ καὶ προωθοῦν τὰ συμφέροντά τους στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπη. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἰδρύσει τὴν «Ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος» (COMMISSION DES EPISCOPATS DE LA COMMUNAUTE EUROPEENNE), πὸ συγκροτεῖται ἀπὸ ἕνα ἐπίσκοπο ἐκπρόσωπο κάθε Ἐπισκοπικῆς Συνόδου τῶν χωρῶν - μελῶν τῆς ΕΟΚ καὶ ἐκπροσωπεῖται στὶς Βρυξέλλες ἀπὸ τὸν Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ τὴν «Εὐρωπαϊκὴ Ἐπισκοπικὴ Σύνοδος», πὸ συγκροτεῖται ἀπὸ τοὺς προέδρους τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνόδων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, οἱ δὲ Προτεσταντικὲς ὁμολογίες ἔχουν συγκροτήσῃ ἀφ' ἐνός τὴν «Εὐρωπαϊκὴ Οἰκουμενικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Κοινωνία» (COMMISSION OECUMENIQUE EUROPEENNE POUR L' EGLISE ET LA SOCIETE), πὸ ἐδρεύει στὶς Βρυξέλλες, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν «Διάσκεψιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν» (CONFERENCE DES EGLISES EUROPEENNES), πὸ ἐδρεύει στὴν Γενεύη καὶ σ' αὐτὴν συμμετέχουν ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν τόσο τῆς Δυτικῆς ὅσο καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἔχει τὴν δικὴ της αὐτοδύναμη παρουσία καὶ κατὰ συνέπεια τὴν δικὴ της ἀνεξάρτητη φωνὴν στὰ θεσμικὰ ὄργανα τῆς Εὐρώπης. Συμμετέχει μὲ ἐκπροσώπους τῶν κατὰ τόπους Ἀὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χῶρου στὰ ἐλεγχόμενα καὶ κατευθυνόμενα ἀπὸ τοὺς Προτεστάντες διεκκλησιαστικὰ ὄργανα τῆς Εὐρώπης καὶ κυρίως στὴν Διάσκεψιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰδικὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συμμετεῖχε παλαιότερα μὲ δύο ἐκπροσώπους τῆς καὶ στὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκουμενικὴ Ἐπιτροπὴν, τῶρα ὅμως στέλλει μόνον ἕνα παρατηρητὴ στὶς συνεδρίες τῆς καὶ τοῦτο γιὰ τὸ ἀπὸ τὴν ἀποκτηθεῖσα πείρα ἔγινε φανερόν ὅτι ἡ παρουσία καὶ συνεργασία τῆς ἐκεῖ μὲ τοὺς Προτεστάντες ἦταν ἀτελέσφορος.

Ἔτσι συμβαίνει ἡ φωνὴ τῶν Ὁρθόδοξων γὰ συμπνίγεται ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς προτεσταντικῆς πλειοψηφίας καὶ ἂν κάποτε κατορθώσῃ γὰ ἀκουσθῆ καὶ γὰ φθάσῃ στὸ στόχο τῆς ὑποχρεωτικὰ θὰ περάσῃ μὲσα

29. Βλ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη, Μητροπολίτου Ζακύνθου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὴν Οἰκουμενικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος, Ἀθήνα 1984, σ. 40.

ἀπὸ τὰ προτεσταντικὰ κανάλια. Γνωρίζουν καλὰ οἱ κατὰ καιροὺς ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας σὲ εὐρωπαϊκὰ συνέδρια πόσες προσπάθειες πρέπει νὰ καταβάλουν καὶ πόσους διπλωματικούς ἐλιγμούς εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ μετέλθουν προκειμένου νὰ πείσουν τοὺς Προτεστάντες νὰ δεχθοῦν νὰ συμπεριλάβουν στὰ πορίσματα, στὰ ψηφίσματα καὶ στὶς διακηρύξεις τῶν διαφόρων Διασκέψεων κάποια ἀπὸ τίς θέσεις ἢ τίς προτάσεις τῶν Ὁρθοδόξων καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, ὅπως λ.χ. γιὰ τὴν καταπάτηση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων στὴ Βόρειο Ἡπειρο, γιὰ τὴν εἰσβολὴ τοῦ Ἀττίλα στὴν Κύπρο, ἢ, πρόσφατα, γιὰ τὴν παραποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας ἀπὸ τὸν γάλλο ἀκαδημαϊκὸ Ζὰν Μπατίστ Ντιροζέλ, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπός μας ἔκανε ἐντονώτατο διάδημα.

Οἱ μελλοντικὲς ἐξελίξεις καὶ προοπτικὲς στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, ὅπως δείχνουν τὰ πράγματα, θὰ καταστήσουν ἀναγκαία κάποια αὐτόνομη συνεργασία τῶν Ὁρθοδόξων, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν ἰδική τους αὐτοδύναμη καὶ ἀνεξάρτητη παρουσία καὶ ἐπιρροή.

Τούτῃ ἢ πρότάσῃ μας γιὰ τὴν συγκρότηση Πανορθοδόξου Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς γνωρίζομε καλὰ ὅτι ἔχει πολλὰς καὶ δύσκολες πλευρὰς καὶ προεκτάσεις. Ἡ ὑλοποίησή της χρειάζεται σχεψὴ καὶ μελέτη καὶ ἀκόμη τόλμη καὶ ρεαλισμὸ. Ὑπάρχει ὅμως ἡ δυνατότης νὰ συζητηθῇ, μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἐκκλησίας μας, κατὰ τὴν προσεχῆ Οἰορθόδοξο Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπῇ, πού θὰ συγέλθῃ τὸν Νοέμβριο στὴ Γενεύη καὶ θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα τῆς οἰορθόδοξου Διασποράς. Ἐκεῖ μπορεῖ νὰ καθορισθοῦν τὰ πλαίσια καὶ νὰ ρυθμισθοῦν οἱ λεπτομέρειες μιᾶς εὐρωπαϊκῆς οἰορθόδοξου συνεργασίας, πάντοτε σὲ σχέση καὶ ἀναφορὰ πρὸς τὴν κανονικὴ ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ τὰ ἀπαραράγραπτα δικαιώματα τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

5) Ἡ πρόωθηση, τέλος, τῆς ἰδέας τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου μας γιὰ τὴν ἱδρυση ἐνὸς «Διαχριστιανικοῦ Κέντρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος», ὥστε «παραπλευρῶς πρὸς τὰ κοινὰ πολιτικά καὶ οἰκονομικὰ συμφέροντα, νὰ οἰκοδομηθοῦν καὶ πνευματικοὶ συνδετικοὶ δεσμοί» στὴν Κοινότητα, πού χαρακτηρίσθηκε ἀπὸ τὸν Τύπο ὡς «ἱστορικὸ δῆμα γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐνότητα τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης»³⁰, φρονούμε ὅτι θὰ ἀνεβάσῃ διεθνῶς τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μπορεῖ μακροπρόθεσμα νὰ ἀποτελέσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς

στόχους τῆς οἰορθόδοξου καὶ διαχριστιανικῆς συνεργασίας στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο.

Μακαριώτατε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι Σύγεδροι,

Στὴν μακρὰ καὶ ἐπίπονη πορεία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως τὸ 1992 δὲν εἶναι τέρμα. Εἶναι ἓνα δύσκολο ξεκίνημα, πού ἐγκαινιάζει μιὰ νέα ἐποχὴ. Μιὰ καινούργια Εὐρώπη. Πολλοὶ βλέπουν τούτῃ τὴν καινούργια Εὐρώπη σὰν ἀπειλὴ καὶ ἄλλοι σὰν ἐλπίδα. Ἐμεῖς θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι μιὰ πρόκληση. Στὴν πρόκληση τῆς Εὐρώπης πού τώρα γεννιέται ἡ Ἐκκλησία μας μπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ μὲ πνεῦμα σοφίας καὶ δυνάμεως. Μὲ ἐπίγνωση τῶν ἀδυναμιῶν της ἀλλὰ καὶ μὲ σωστὴ ἐκτίμηση καὶ ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων της. Μέσα στὸ σύγχρονο ἰδεολογικὸ κατακλυσμὸ μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ γίνῃ, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ, ἡ σωστικὴ κινῶν τῶν ἐλληνισμοῦ, χῶρος καὶ ὄρος ὄχι μόνο ἐπιδιώσεως ἀλλὰ καὶ καταξιώσεως του. Καὶ ταυτόχρονα μπορεῖ καὶ οφείλει νὰ γίνῃ πυξίδα προσανατολισμοῦ στὴ σύγχυση, στὶς πνευματικὰς ἀνησυχίες καὶ μεταφυσικὰς ἀναζητήσεις τῆς καινούργιας Εὐρώπης. Ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἔχει μόνο παρελθόν. Ἐχει προπάντων μέλλον. Μὲ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν πνευματικότητά της λατρείας της, μὲ τὸν θεολογικὸ στοχασμὸ, τὸν Μοναχισμὸ καὶ τὸν μυστικισμὸ της, μὲ τὴν συνοδικότητά της, πού ἀποτελεῖ ἔκφραση ἐλευθερίας καὶ δημοκρατικότητος, μὲ τὴν παγκοσμιότητά της καὶ τὸν σεβασμὸ τῆς ἰδιαιτερότητος —φυλετικῆς, γλωσσικῆς, πολιτιστικῆς— τῶν πιστῶν της, μὲ τὴν καθαρότητα τῶν δογμάτων της, μὲ τὴν ἀνόθευτη καὶ ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς Παραδόσεως, μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ εὐλογημένη «ζύμη» πού θὰ ζυμώσῃ ὅλο τὸ εὐρωπαϊκὸ «φύραμα» καὶ θὰ βοηθήσῃ τὴν Εὐρώπη νὰ ξαναθρῆ πέρα ἀπὸ τὰ σημερινὰ προσωπεῖα της τὸ ἀληθινόν, ὄχι ἀπλῶς ἀνθρώπινο ἀλλὰ θεανθρώπινο, πρόσωπό της.

(Τέλος)

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Μόλις ἐκυκλοφόρησε
ἀπὸ τίς Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας
Καθηγ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΔΩι ΑΛΛΗΛΟΥ·Ι·Α
Σχόλιο ἐρμηνευτικὸ στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία

30. Βλ. Περιοδικὸ «Ἐκκλησία», ἐνθ' ἄνωτ. σ. 404.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Έπι προσωπικού έγγραφου του Υπουργείου Έξωτερικών στο όποιο έπισυνάφθησαν σχετικά έγγραφα, σχετικά με την «Νομική κατοχύρωση της Άνατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας και μη αναγνώριση αντιγράφων της» και την άποσαφήνιση ότι «Τό έπίμαχον θέμα έπικεντρώνεται στην αυθαίρετη σύσταση και άνακήρυξη Αυτοκεφάλου Έκκλησίας...», ή ζητούμενη γνώμη μας είναι:

Α'. Άποσαφηνίζεται ότι, τό άπασχολούν την Υπηρεσίαν του Υπουργείου Έξωτερικών ζήτημα, δέν είναι ούτε νομικόν, ούτε συνταγματικόν. Είναι άποκλειστικά θέμα Κανονικόν που διέπεται από τους Έσούς Κανόνας και ή ρύθμισή του άνήκει κυριαρχικά εις τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον.

Η κηρυχθείσα, με την Πατριαρχικόν Τόμον της ΚΘ' (29) Ιουνίου 1850, σε συνδυασμό με την Συνοδική Πράξη της 4ης Σεπτεμβρίου 1928, άναφερομένη εις τό Προξενικό έγγραφο αυτοκέφαλος Έκκλησία της Έλλάδος, δέν δύναται να έχει άνάμιξη στο ζήτημα, έπαυλαμειδανομένου ότι τούτο άποτελεί άποκλειστική άρμοδιότητα του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Ειδικώτερα ως προς τά άναγραφόμενα εις τά στοιχεία α, β, γ του προξενικού έγγραφου, άποσαφηνίζεται ότι δέν συνδέονται με τό άπασχολούν τάς Υπηρεσίας Υπουργείου Έξωτερικών σοβαρόν ζήτημα και δέν έχουν άπολύτως καμμία σχέση με τά συμβαίνοντα εις άλλα δόγματα και άλλα έτερόδοξα Κράτη. Τό ζήτημα περιορίζεται άποκλειστικά εις την Άνατολική Όρθόδοξο του Χριστού Έκκλησία και όλες οι όμόδοξες Έκκλησίες αναγνωρίζουν ως Κεφαλήν τον Κύριον ήμωδών Ιησούν Χριστόν και είναι «άναποσπάστως ήνωμένοι δογματικώς μετά της έν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας, τηρούσαι άπαρασλεύτως τους έσούς Άποστολικούς και Συνοδικούς Κανόνας και τάς Έσούς Παραδόσεις» (ίδετε καθ' όσον άφορά την Έκκλησία της Έλλάδος τό άρθρο 3 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος 1975).

Διά τους, ως εισαγωγή, προαναφερομένους λόγους ή ζητούμενη γνώμη μας θα περιορισθή εις τά άναγρα-

φόμενα εις τό Προξενικό έγγραφο: «Σκοπός μας είναι να πείσουμε την ΕΟΚΝΑ (Έλληνική Όρθόδοξη Κοινότης νοτίου Αύστραλίας) ότι ούδεμία έλπίδα αναγνώρισεως της ως Αυτοκεφάλου ύπάρχει, ώστε να την προσανατολίσουμε προς την έπίσπευση της διαδικασίας έπαυεντάξεως της στο κλίμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου».

Β'. Η φεραμένη «Άνακήρυξη Αυτοκεφάλου» της αυτοτίλοφαρουμένης Έκκλησίας Άμερικής και Αύστραλίας του έτους 1960 άποτελεί κανονική και Έκκλησιολογική ΑΓΘΑΙΡΕΤΗ έέργεια πραξικοπηματικού χαρακτήρα, που όχι μόνο δέν έτυχε, ούτε δύναται να τύχει της Κανονικής έγκρίσεως και αναγνώρισεως έν μέρος του φορέα της σχετικής κανονικής δικαιοδοσίας, άλλ' άποτελεί αυτόχρημη πράξη έφάμαρτον και άντιεκκλησιαστική, στοιχειοθετούσαν Κανονικόν άδίκημα. Έπομένως προς άρση της άπαράδεκτης στάσεως και προς άποτροπή άνωμάλου εξέλιξεως στην Τοπική Έκκλησία, έπιβάλλεται ή δι' έμπράκτου μεταβολας ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ της ΕΟΚΝΑ στους κόλπους της άνηκούσης εις τό Οικουμενικό Πατριαρχείο Άρχιεπισκοπής Αύστραλίας.

Προς έπιστήριξη των άνωτέρω πρέπει να αναφερθούν τά ακόλουθα:

α) ΤΟ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΝ, ή άλλως ή διοικητική αυτοτέλεια όρισμένης Τοπικής Έκκλησίας άπονέμεται πάντοτε ΑΝΩΘΕΝ, δηλ. από τον φορέα της Κανονικής Έξουσίας που στην προκειμένη περίπτωση είναι άποκλειστικά μόνον τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον.

Κάθε DE FACTO έν των κάτω άπόσχιση και διακήρυξη άνεξαρτησίας ή διοικητικής αυτοτελείας όρισμένης Τοπικής Έκκλησίας, μικρή ή μεγάλη, άποτελεί έέργεια ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΙΚΗ που όχι μόνο δέν δημιουργεί προϋποθέσεις DE JURE αναγνώρισεως δια της τυχόν παραδοχής της έν μέρος του πληρώματος, άλλά άντίθετα άποτελεί τιμωρητό παράπτωμα κανονικό και Έκκλησιαστικό, που έπισύρει κανονικές κυρώσεις και ένδεχομένως κήρυξη της άπειθαρχούσης Έκκλησίας ως σχισματικής, έν μέρος του

φορέως τής Κανονικής εξουσίας άνηκούσης εις τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

β) Καθὼς εἶναι γνωστὸ ἡ Ἐκκλησία τής Αὐστραλίας ἰδρύθηκε ὡς Τοπικὴ Ἐκκλησία τὸ 1924, ὑπαγομένη εἰς τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1959 ἀνοψώθηκε σὲ Ἱερά ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ Αὐστραλίας μὲ ὑποδιαίρεση σὲ 5 ἀρχιεπισκοπικὲς περιφέρειες: α) Νέας Νότιας Οὐαλτίας καὶ Καμπέριας (ἔδρα: Σύδνεϋ), β) Βικτωρίας καὶ Τασμανίας (ἔδρα: Μελβούρνη), γ) Βορείας καὶ Νοτίας Αὐστραλίας (ἔδρα: Ἀδελαΐδα), δ) Κουησλάνδης καὶ Νέας Γουινέας (ἔδρα: Βρισβάνη) καὶ ε) Δυτικῆς Αὐστραλίας (ἔδρα: Πέρθη), συναπαρτίζεται δὲ ὅλη ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας ἀπὸ 115 Ἐνορίας.

Ἐφεξῆς δὲ καὶ μέχρι σήμερα ἡ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας ὑπάγεται εἰς τὸ κλίμα τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου μηδέποτε ἀνακηρυχθεῖσα διὰ πράξεως τούτου Αὐτοκέφαλος.

γ) Καθὼς προκύπτει ἀπὸ τὸ Κανονικὸ Δίκαιο, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιολογικὴ Τάξιν καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ εξέλιξιν τοῦ Αὐτοκέφαλου ὡς Ἐκκλησιαστικοῦ Διοικητικοῦ θεσμοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς χαρακτηριστικῆς περιπτώσεως «αὐτοανακηρύξεως» αὐτοκέφαλου μὲ τελικὴ ἀναγνώριση αὐτοῦ στίς Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος καὶ τής Βουλγαρίας, τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀείποτε ἔχει δεδωμένην καὶ ἀναγνωρισμένην τὴν ἐξουσίαν πρὸς ἀνακήρυξιν Αὐτοκέφαλου καὶ οὐδέποτε ἀναγνώρισε ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΑ τὴν αὐτοανακήρυξιν Τοπικῆς Ἐκκλησίας ὡς διοικητικὰ αὐτοτελοῦς (αὐτοκέφαλης). Τοῦναντίον τὸ Οικουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀπεδοκίμασε πάντοτε καθε ἀπειθαρχοῦσα Τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ μάλιστα ἐπέβαλε ἐπιτίμια εἰς ὄφρος τῆς. Ἐνίοτε δὲ διὰ πράξεως τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου προσέθη στήν κήρυξιν ἀπειθαρχούσης Ἐκκλησίας ὡς σχισματικῆς, ὅπως λ.χ. ἔγινε μὲ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν. Τέλος ἂν καὶ ἐφόσον, ἐν ὄψει τῆς εξέλιξεως καὶ λόγω Οἰκονομίας προσέθη στήν ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκέφαλου, τοῦτο ἔπραξε πάντοτε EX NUNC διὰ τὸν ἐφεξῆς χρόνον καὶ οὐδέποτε ἐπισημοποίησε καὶ ἀναγνώρισε τὸ, ἂνευ τῆς πράξεώς του, αὐτοκέφαλον ἐξ ἀναδρομῆς.

δ) Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀνεκήρυχθη αὐτογνομόνως «Αὐτοκέφαλος» τὸ 1833 ἐκ λόγων ἱστορικῆς συγκυρίας μετὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους μὲ σχετικὴ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ τῶν εἰς Ναύπλιον συνελθόντων Ἀρχιερέων τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος, τεθείσης ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς ἡμελοῦς «Ι. Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος».

Τὸ Οικουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀγνόησε τὰ αὐτογνομόνως συντελεσθέντα καὶ μόνον «Χάριν τῆς διακονίας τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ τῆς Ἐνότητος» μὲ ἔκδοσιν τοῦ ἀπὸ 29.6.1850 Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου, προσέθη στήν ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκέφαλου τῆς Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσουν καὶ οἱ σχετικοὶ κυρωτικοὶ Νόμοι Σ' καὶ ΣΑ' τοῦ 1850 πρὸς ἐπικύρωση τοῦ Αὐτοκέφαλου ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας (βλ. Ἐμμ. Κωνσταντινίδη: «Ἡ ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκέφαλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας», Ἀθήναι 1974 καὶ Βαρνάβα Τζωρτζάτου: «Βασικοὶ θεσμοὶ Διοικήσεως κ.λπ.», Ἀθήνα 1977, σελ. 18 ἐπ.).

ε) Ἐπίσης χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτοκέφαλου τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὅπου διὰ λόγους ἱστορικοὺς καὶ ἐθνολογικοὺς, προηγήθη ἡ «αὐτοανακήρυξιν» τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας ὡς Αὐτοκέφαλης ἀπὸ σύνοδον Βουλγάρων Ἐπισκόπων τὸ 1870 χωρὶς ἕμως τὴν ἔγκρισιν τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου τοῦ τὴν κατεδίκασε ὡς ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΗΝ.

Λόγω τῶν ἱστορικῶν καὶ ἐθνολογικῶν περιπετειῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς, διατηρήθηκε τὸ Σχίσμα μέχρι τὸ 1945, ὅποτε τὸ Οἰκ. Πατριαρχεῖο πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Κανονικῆς Τάξεως, προσέθη στήν ἀνακήρυξιν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ὡς Αὐτοκέφαλης καὶ λίγο ἀργότερον, τὸ 1961, τὴν ἀνεκήρυξε σὲ Πατριαρχεῖο (βλ. ΒΑΡΝΑΒΑ ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΥ: «Θεσμοὶ», σελ. 329 ἐπ. καὶ Σ. ΤΡΩΙΑΝΝΟΥ: Ὁργάνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, σελ. 78 ἐπ.).

στ) Ἡ Διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας στήν ἱστορικὴ τῆς εξέλιξιν πολλὰς φορὰς ἀναγκάσθηκε ἀπὸ τὰ πράγματα νὰ μιμηθεῖ τὴν Πολιτειακὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν. Ἐνωρίτατα μάλιστα διατυπώθηκε στίς Οἰκουμενικῆς Συνόδους ἡ ἀρχὴ ὅτι «Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς Πολιτικαῖς Ἐπικράτειαις συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν...» (Κανὼν 17 τῆς Δ' καὶ 38 τῆς Πενθέκτης). Ἀποδίδεται εἰς τὸν Φώτιον ἡ ἀρχὴ ὅτι «ἡ διάρθρωσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως πρέπει νὰ παρακολουθεῖ τὴν κοσμικὴν», ὅχι ἕμως ἀπὸ συμμόρφωσιν πρὸς κανονικὴν ὑποχρέωσιν ἀλλὰ ἐκ λόγων οἰκονομίας καὶ σκοπιμότητος πρὸς μείζον τῆς Ἐκκλησίας ὄφελος. Ἀπὸ τὴν σχετικὴν Ἐκκλησιαστικὴν πρακτικὴν προκύπτει ὅτι τόσο τὸ Αὐτοκέφαλο, ὅσο καὶ ἡ Ἀὐτονομία ἡ ἡμιαυτονομία ὅπως στήν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης (τοῦ εἶναι θεσμὸς ὑποδεέστερος σὲ σύγκρισιν πρὸς τὸ Αὐτοκέφαλο, ἐπειδὴ διατηρεῖται ἡ διοικητικὴ ἐξάρτησιν μὲ τὴν Μητέρα - Ἐκκλησίαν ὅπως λ.χ. στήν ἐπικύρωσιν τῆς Ἐκλογῆς τοῦ Προκαθημένου τῆς κ.λπ.) ἀπονέμονται σὲ

Η Α.Θ.Π. Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΑΘΩΣ (21-27 Σεπτεμβρίου 1990)*

Στήν Ἱ. Μονή Ἁγίου Παύλου ὁ Παναγιώτατος εἶπε πρὸς τοὺς πατέρες:

«Πολλὴν τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐν Κυρίῳ χαρὰν αἰσθανόμεθα τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπισκεπτόμενοι τὴν ἱεράν καὶ ἱστορικὴν ὑμῶν Μονήν. Ἐπιθυμία ἐπεθυμήσαμεν ἰδεῖν τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐκ τοῦ ἐγγύς καὶ κοινωνῆσαι μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου, ἣτις συνέχει ἡμᾶς. Διότι μακρόθεν τῷ σώματι μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ πνεύματι καὶ τῇ καρδίᾳ,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 95 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

πλαίσιο τῆς ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ θάσει δύο προϋποθέσεων:

1. Πρέπει νὰ προηγηθῆ ἡ ἐκδήλωση σχετικῆς ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ τοῦ πληρώματος ὡς Τοπικῆς Ἐκκλησίας (Κλήρου καὶ λαοῦ) καὶ

2. Πρέπει νὰ διαπιστωθῆ ὅτι τὸ Πολιτειακὸ πλαίσιο καὶ ἡ Ἐθνολογικὴ συγκρότηση καθὼς καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς κοσμικῆς διοικήσεως στὴν περιοχὴ ὡς Τοπικὴ Ἐκκλησία, ἐπιβάλλουν τὴν διοικητικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, διότι ἔτσι καθιστοῦν πλέον ἀποτελεσματικὴ τὴν ἄσκηση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως.

Ἐπομένως τὸ πλῆρωμα τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐμφανίζῃ ΕΘΝΙΚΗ Ὁμοιογένεια καὶ νὰ διαδιώγῃ μέσα στὸ πλαίσιο ἰδιαίτερης καὶ ἐγκυρίας κρατικῆς Ὁργανώσεως.

ζ) Μὲ τίς προϋποθέσεις αὐτὲς ἀπονέμεται κανονικῶς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ διοικητικὴ αὐτοτέλεια, εἴτε ὑπὸ μορφήν Αὐτοκεφάλου, εἴτε ὑπὸ μορφήν Αὐτονομίας ἢ ἡμιαυτονομίας ἀπὸ τὸν Φορέα τῆς σχετικῆς δικαιοδοσίας, ποὺ ἀρχικὰ ἦταν ἡ Οἰκουμενικὴ ἀλλὰ καὶ ἡ Τοπικὴ Σύνοδος, ἀκολούθως εἶναι ἡ ἐνδημούσα Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ ὁποία προβαίνει στὴν σχετικὴ ἀνακήρυξη μὲ Συνοδικὸ Τόμο, ἐπικαλούμενη κατὰ κανόνα τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔχει ἐπίσης τὴν κανονικὴ ἐξουσία διὰ τὴν

παρακολουθοῦμεν συνεχῶς τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴν ὑμῶν καὶ ἐπιθυμοῦμεν ἵνα συγχαρῶμεν ὑμῖν ἐπὶ τούτῳ πατρικῶς.

Ὡς πνευματικὸς σας πατὴρ καυχώμεθα δι' ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς σᾶς βλέπομεν ἐκ τῆς βασιλίδος, σήμερον δὲ καὶ μὲ τοὺς σωματικὸς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ ἐγγύς, συγκεντρωμένους περὶ τὸν ἅγιον Καθηγούμενόν σας, ὑμᾶς τοὺς προσερχομένους ἐκ διαφόρων ἐπιγείων πατρίδων, ἀλλ' ἔχοντας ἤδη μίαν πατρίδα, μοναδικὴν καὶ ἀναντικατάστατον, τὸ Ὅρος τὸ Ἅγιον, τὸ ὁποῖον σᾶς

τυχόν ΑΡΣΗ τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τῆς Αὐτονομίας μὲ Τόμο ποὺ ἀποτελεῖ τὸ CONTRARIUS ACTUS.

Παρέπεται ἐπομένως ὅτι ἡ Ἄνεξάρτητη Τοπικὴ Ἐκκλησία (Αὐτοκέφαλη ἢ Αὐτόνομη) δὲν ἔχει τὸ Κανονικὸ δικαίωμα νὰ παρατηθῆ ἀπὸ τὴν ἀνακηρυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διοικητικὴ αὐτοτέλεια, ὀλικὰ ἢ μερικὰ, χάρις ὀρισμένου Τμήματος τῆς Ἐπαρχίας της γιὰ ὁποιουδήποτε λόγου καὶ μάλιστα λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν (ἰδιαίτερη ἐδαφικὴ ὑπόσταση, ἄλλο πολιτειακὸ καθεστῶς κ.λπ.), δεδομένου ὅτι τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνήκει στὴν Μητέρα - Ἐκκλησία ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο (δλ. Ν. ΜΙΛΑΣ, Ἐκκλ. Δικ., σελ. 421 καὶ ἐπ.).

Γ'. Συμπερασματικὰ, καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὰ εἰς τὸ ἀπὸ 20.12.90 πρὸς ἐμὲ ἔγγραφο, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐπὶ λέξει: «Ὅπως θὰ παρατηρήσετε τὸ ἐπίμαχον θέμα ἐπικεντρώνεται στὴν αὐθαίρετη σύσταση καὶ ἀνακήρυξη «Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας τὸ 1960» ἡ ζητούμενη γνώμη μου, ἐκτιθεμένη ἀνωτέρω, εἶναι ὅτι τὰ γεγόμενα εἶναι Κανονικῶς καταδικαστέα καὶ διὰ τοῦτο, ὄντι εἰδικῆς πράξεως τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου δὲν δημιουργοῦν, σύμφωνα μὲ τοὺς Ἱ. Κανόνας καὶ τὴν Ἱ. Παράδοση, κατάσταση de facto. Ἀντιθέτως εἶναι καταδικαστέα καὶ οἱ αὐθαρητέσαντες μόνον ὁδὸν ἔχουν νὰ ἐπανέλθουν ὑπὸ τὴν Κανονικὴν Ἐποπτεῖαν καὶ ἔλεγχο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΑΛΙΟΣ

προετοιμάζει κατὰ τρόπον ἄριστον διὰ τὴν αἰωνίαν πατρίδα καὶ κατάπαυσιν, διὰ τὸν Παράδεισον. Πῶς νὰ μὴ εἴμεθα εὐτυχεῖς δι' ὑμᾶς καὶ μαζί μὲ ὑμᾶς, τέκνα ἡμῶν προσφιλέστατα;

Ἦλθομεν πλησίον σας μετὰ πολλῶν μελῶν τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς ἀδελφότητος διὰ τὰ εὐλογήσωμεν τοὺς πνευματικούς σας ἀγῶνας. Διὰ τὰ ἀναπνεύσωμεν τὴν ζειδωρον πνευματικὴν αὐραν τοῦ Ἀγιωνύμου Ὁρους. Διὰ τὰ προσκυνήσωμεν τὰ ἅγια λείψανα, τὰ ὁποῖα ζηλοτύπως καὶ μετὰ πλειότης εὐλαβείας φυλάσσονται εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἱερὰ Σκηνώματα τοῦ ἱερωτάτου τούτου χώρου.

Ἦλθομεν ἐδῶ ὡς ὁ Πατριάρχης, ὁ ποιμὴν, ὁ κανονικός σας Ἐπίσκοπος. Ὁ Μοναχισμὸς ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὅλης Ἐκκλησίας καὶ ἐντάσσεται εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν δομὴν αὐτῆς. Δὲν ἀποτελεῖ πνευματικὸν κίνημα ἀνεξάρτητον τοῦ καθόλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τρέφεται ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν συνεχείᾳ τρέφει καὶ οἰκοδομεῖ τὴν Ἐκκλησίαν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν νοεῖται Μοναχισμὸς ἄνευ ὀργανικῆς σχέσεως πρὸς τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν καὶ τὸν προεσιῶτα αὐτῆς Ἐπίσκοπον, ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου τελεῖται αὐτή. Δὲν ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ἔργον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ Ἀντικειμένου, κάθε διατάραξις τῆς ὀργανικῆς καὶ ἁρμονικῆς σχέσεως μεταξὺ Μοναχισμοῦ καὶ Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μελέτη καὶ γνῶσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας εἰς τοιαῦτα συμπεράσματα ὀδηγεῖ.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς ἀπευθύνομεν πρὸς ὑμᾶς, δοσιώτατοι Ἅγιοι Καθηγούμενε καὶ λοιποὶ πατέρες καὶ προσφιλεῖ ἡμῖν τέκνα ἐν Κυρίῳ, τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς ἡμῶν Μειριότητος καὶ τῶν συνοδῶν ἡμῶν διὰ τὴν ὑποδοχὴν, τὴν ὁποῖαν μετὰ τῶσάυτης εὐλαβείας καὶ ἀγάπης ἐπεφυλάξατε ἡμῖν. Ἀπονέμοντες δὲ πᾶσιν ὑμῖν ὀλόθυμον τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν, εὐχόμεθα ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς σηρίζη καὶ κατευθύνῃ ὑμᾶς ἐν τῷ πνευματικῷ ὑμῶν ἀγῶνι, διαφυλάτῃ δὲ ἀλώθηται ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς τὴν Ἱερὰν ὑμῶν Μονὴν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἡ χάρις τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Στὸ μοναστήρι αὐτὸ προσήλθε καὶ συνάντησε τὸν Παναγιώτατο ὁ σεβαστὸς λόγιος μοναχὸς γέροντας Θεόκλητος Διονυσιάτης, 4 φορὰς στὸ παρελθόν Πρωτεπιστάτης τοῦ Ἁγίου Ὁρους, καὶ ἔλαβε τὴν εὐχὴ τοῦ Πατριάρχου.

Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία ἔκανε ὁ Παναγιώτατος στὴν Ἱ. Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος:

«Ὁσιολογίωτατε ἅγιοι Καθηγούμενε, δοσιώτατοι πατέρες, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἰσχυροὶ καὶ ἀκατάλυτοι εἶναι οἱ δεσμοὶ ποὺ συνδέουν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας μετὰ τῆς Μητροπὸς αὐτῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὸν Ἁγιορειτὸν μετὰ τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ. Ἡ ὑπαρξις, ἡ στερέωσις καὶ ἡ χειραφέτησις τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὀφείλονται εἰς τὸ ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τὴν στοργὴν τῆς Μητροπὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἐγέννησε ταύτην ἐκ τῶν ὀρθοδόξων αὐτῆς λαγόνων διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Βλαδιμήρου τὸ ἔτος 988, ἀνέθρεψεν αὐτὴν ὀρθοδόξως ἐπὶ πέντε περίπου αἰῶνας, ὅτε ὡς μητρόπολις Κιέβου ἐπήγειτο ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἠὲλόγησε δὲ τελικῶς τὴν ὑψωσιν τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν τὸ ἔτος 1589.

Μετὰ θαυσιάτης συγκινήσεως ἐνθυμούμεθα τὸ ταξίδιον ἡμῶν εἰς τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Ρωσσίας τὸ ἔτος 1987. Μᾶς ἐντυπωσίασεν ἡ εὐθέβεια τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ καὶ ἡ μεγάλη του ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ γνωσταὶ δυσχερεῖς συνθήκαι, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔζησεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ αἰῶνος μας, συνθήκαι διωγμῶν καὶ μαρτυρίου, ἀντὶ τὰ κάμψουν τὴν δύναμιν καὶ ζωτικότητα συντελέσαν εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν καὶ στερέωσιν τῆς πίστεως, εἰς τὸ νὰ φέρῃ τώρα, καθὼς ἐξέρχεται ἐκ τῶν δυσχερῶν συνθηκῶν, τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, κεκαθαρισμένη καὶ δεδοξασμένη.

Ἠκολούθησε καὶ εἰς αὐτὸ ἡ σεμνὴ θυγάτηρ τὴν μητέρα αὐτῆς Ἐκκλησίαν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἡ ὁποία ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς χιλιετοῦς δόξης εὐρέθη ἐν ταπεινώσει καὶ ἐξουθενώσει, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὅμως διετήρησε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς Ὁρθοδοξίας, φυλάξασα ἀκεραίαν τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως καὶ τὴν διακονίαν τῆς ἐνότητος τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὰς ἐπιμήσεις αὐτὰς ἐξέφρασεν ὁ ἀείμνητος Πατριάρχης Μόσχας Ποιμὴν, εἰς μίαν τῶν προσφωνήσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπίσκεψιν ἡμῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας. Εἶπεν ὁ πολὺς Πατριάρχης: «Δι' ἡμᾶς, τέκνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, πάντοτε θὰ

διατηρηθῆ ἰμμία καὶ ἀνεξίτηλος ἢ ἀνάμνησις τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Ρωσσία, τῆς συνδεομένης πρὸς τὴν Πόλιν, ἐκ τῆς ὁποίας, Παναγιώτατε, ἐφθάσατε σήμερον, καὶ πρὸς ἱερὰ δι' ἡμᾶς ὀνόματα, τῆς θεοσόφου Ρωσίδος ἡγεμονίδος Ὑλγας καὶ τοῦ ἐγγονοῦ αὐτῆς μεγάλου ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου Βλαδιμήρου. Ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, πεσὼν εἰς γῆν ἀγαθὴν, ἔδωκε μέγαν καὶ πλούσιον καρπὸν. Ἡμεῖς μετ' εὐγνωμοσύνης ἀναμνησκόμεθα ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ὑπάρξεως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας διαφκεῖτο ὑπὸ ἐλληνικῆς Ἱεραρχίας, ὡς μία τῶν Μητροπόλεων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ θαυμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, φερομένη πρὸς τὸ μέτρον τοῦ τελείου αὐτῆ ἀνεδείκνυε ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς ἁγίους διαδόχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας».

Μετὰ τοῦ πεσόντος εἰς τὴν γῆν τῆς Ρωσσίας εὐαγγελικοῦ σπόρου ἔπεσε συγχρόνως καὶ ὁ πόθος τῆς μοναχικῆς ζωῆς, τῆς ἀσκήτως μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου συνηνωμένης. Ὁ Μοναχισμὸς θεμελιώνεται ἐπὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Εἶναι βιβλικὸς ὁ Μοναχισμὸς, ἀποσκοπὼν εἰς τὴν ἄνευ βιωτικῶν περισπασμῶν ὀλοκληρωτικὴν ἀφιέρωσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιτολῶν Του. Οἱ Μοναχοὶ μιμοῦνται ἐν πρώτοις τὸν Χριστόν, τὸν μὴ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνας, τὴν Παναγίαν Παρθένον καὶ Θεοτόκον, τὴν ἀπὸ θρεφτικῆς ἡλικίας ἐν τῷ ναφῶ τραφεῖσαν, καὶ τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς ἐγκαταλείψαντας γονεῖς, γυναῖκας καὶ τέκνα, διὰ τὰ ἀκολουθήσασιν τὸν Χριστόν. Μιμοῦνται ἀκόμη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Λαζάρου Μαρίαν, ἢ ὁποία ἀντιθέτως πρὸς τὴν περὶ πολλὰ τρεθαζομένην Μάρθαν ἀντιλήφθη ὅτι ὅλα τὰ κοσμικὰ εἶναι μάταια καὶ ὅτι «ἐνός ἐστι χρεία» διὰ τοῦτο «παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ» (Λουκ. 10,39).

Οἱ ρώσοι δεχθέντες τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, διαμεμορφωμένην καὶ ὄριμον, μετὰ τοὺς θαναμαστοὺς ἀγῶνας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων, πὸν διεξήγαγον οἱ ἐκ μοναχῶν προερχόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἡγάπησαν ἐξ ἀρχῆς τὸν Μοναχισμὸν, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὑρος. Πατρὶς τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ εἶναι τὸ Ἅγιον τοῦτο Ὑρος, μολοντί καὶ ἡ ἱεραποστολικὴ ὁμάς, ἢ ἀναλαθοῦσα ὑπὸ τὴν εὐθύνην ἐνός Ἐπισκόπου τὸ ἔργον τοῦ φωτισμοῦ τῶν ρώσων ἐκ μοναχῶν ἀπετελέσθη. Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστὸν, ὅτι ἡ πρώτη ἱεραποστολικὴ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ μοναχοί, ὅπως τοῦτο φαίνεται σαφῶς εἰς τὸ ἔργον τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ χρό-

νους καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Εἶναι πάντως γνωστὸν καὶ ἱστορικῶς ἐξηκριτωμένον ὅτι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ ὄσιος Ἀντώνιος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Λαύρας τῶν Σπηλαίων εἰς τὸ Κιέβον, ἦτο ἁγιορείτης μοναχός.

Ἐλθὼν οὗτος ἐκ τῆς Ρωσσίας εἰς τὸ Ἅγιον Ὑρος ἐκάθη μοναχὸς καὶ ἐμνήθη εἰς τὰ τῆς μοναχικῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου καὶ τῶν υἱῶν του. Ὁ ἁγιορείτης ἡγούμενος μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου ἐκάλεσε τὸν Ἀντώνιον καὶ τοῦ εἶπε: «Ὑπαγε εἰς τὴν Ρωσσίαν πάλιν καὶ ἔσο ἢ παρὰ τοῦ ἁγίου Ὑρους εὐλογία, διότι πολλοὶ μοναχοὶ ἔχουν τὰ γίνον ἀπὸ σέ». Πράγματι δὲ ὁ Ἀντώνιος ἐνωρὶς ἐφημίσθη διὰ τὴν ἀσκητικὴν του βιοτὴν καὶ ἐγένετο πόλις ἕλξεως πολλῶν μοναχῶν εἰς τὴν Λαύραν τοῦ Κιέβου. Ὁ ὄσιος Ἀντώνιος μετέδωσε τὴν συνειδησὴν αὐτῆν τῆς ἁγιορειτικῆς καταγωγῆς τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τοὺς μοναχοὺς τῆς Λαύρας, διότι, ὅπως παραδίδει ὁ χρονογράφος, συνεκέντησεν τοὺς ἀδελφοὺς πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπε: «Ὁ Θεὸς σᾶς συνεκέντησεν, ἀδελφοί μου, καὶ εἶσθε ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἁγίου Ὑρους... εἴη ἢ εὐλογία ἐφ' ὑμᾶς, ἢ πρώτη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἢ δευτέρα παρὰ τοῦ ἁγίου Ὑρους».

Ἡ ἁγιορειτικὴ ἐκείνη εὐλογία ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ ἦτο πολὺ ἀποδοτικὴ καὶ καρποφόρος. Ὁ Μοναχισμὸς εἶχε κατὰλληλον ἔδαφος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εὐσεβῶν καὶ μυστικοπαθῶν ρώσων, χωρὶς ποτὲ τὰ διακόψη τοὺς δεσμοὺς αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἁγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ, τοὺς ὁποίους ἀντιθέτως ἐνίσχυσε καὶ ἐτόνωσε. Τὸν 12ον αἰῶνα ρώσοι μοναχοὶ ὀδοιποροῦν ἐκ τῆς χώρας των διὰ τὰ μονάσων εἰς τὸν Ἄθω καὶ ἐγκαθίστανται εἰς τὴν Μονὴν τῆς Θεοτόκου τοῦ Ξυλουργοῦ, καὶ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐν τῇ ὁποίᾳ τότε εὐρισκόμεθα καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σύμβολον τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ, τοῦ ἐνοῦντος ἕλληνας καὶ ρώσους. Μεγάλαι ἀσκητικαὶ μορφαὶ εἰς τὴν συνέχειαν ἐνισχύουν περισσότερον τὰς σχέσεις τῶν ρώσων πρὸς τὸ Ἅγιον Ὑρος. Ὁ μαθητὴς τοῦ ὁσίου Σεργίου τοῦ Ραντονέζ, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Λαύρας τοῦ Ζαγκόρσκ, ὄσιος Ἀθανάσιος, ἐστάλη εἰς τὸ Ἅγιον Ὑρος διὰ τὰ ἀντιγράφη συλλογὰς, περιεχοῦσας βίους ἁγίων, ἐνῶ ὁ ὄσιος Σέργιος Νουρόμσκυ ἐκάθη μοναχὸς εἰς τὸν Ἄθω, μετέβη ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ ἐγένετο μαθητὴς τοῦ ἁγίου Σεργίου τοῦ Ραντονέζ, ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἐπεκρινώρει δι' ἐπιστολῶν μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ζητῶν συμβουλὰς καὶ ὀδηγίας. Ὁ ὄσιος Νεῖ-

Στήν Τράπεζα τοῦ Κελλίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου στοῦ Μπουραζέρι, όπου φιλοξενήθηκε ὁ Παναγιώτατος μετὰ τὴ συνοδεία του κατὰ τὴν παραμονή του στὴν ἀθωνικὴ πολιτεία.

λος Σόροσκ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ ἀργότερον ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Γραικὸς ἐνίσχυσαν περαιτέρω τοὺς δεσμούς τῶν ρώσων μετὰ τῶν ἀγιορειτῶν.

Καθ' ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Ρωσσίας πολλοὶ εὐσεβεῖς χριστιανοί, κληρικοί, μοναχοὶ καὶ λαϊκοί, στρέφον τὸ πνευματικὸν των βλέμμα πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὴν πατρίδα τοῦ Ρωσικοῦ Μοναχισμοῦ. Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος ἀναπνευσμένη ἐντὸς τῆς εὐλογίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ ὁποῦ ἀποτελεῖ ἰσοτίμον μέλος, συντελεῖ εἰς τὴν πνευματικὴν προκοπὴν καὶ ἐνότητα τῶν Ὁρθοδόξων, ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνδύνην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Δεῖγμα δὲ ἀξιωματικῶν αὐτῆς τῆς προκοπῆς εἶναι ὁ ἐσχάτως ἐνιαχθεὶς εἰς τὸ ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅσιος Σιλουανός, ὅστις ἠσκήτευσεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐπὶ 46 ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1892 ἕως τὸ 1938. Ἡ ἐν συμπνοία καὶ ἀγαπή ἀδελφότητι διαβίωσις ὄλων τῶν ὀρθοδόξων ἐν Ἄ-

γίῳ Ὄρει, ἀνεξαρτήτως ἐθνικῆς προελεύσεως, δεικνύει τὴν ὑπερφυλετικὴν στάσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὴν ὁποῖαν σιαθερῶς ἀκολουθεῖ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ βίου, καὶ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν καὶ ἔμπειρον ἐγγυητὴν ἐνώπιον τοῦ κινδύνου νὰ ἐμφανισθοῦν ἐθνικιστικαὶ τάσεις μετὰ τῶν ὀρθοδόξων. Ὁ ἐθνοφυλετισμός, τὸν ὁποῖον ἐπίσημως κατεδίκασεν ἡ ἐνδημούσα Σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἔτος 1872, δὲν δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐντὸς τοῦ εὐλογημένου χώρου τῆς Ἀγιορειτικῆς Πολιτείας, μέσα εἰς τὰ εὐώδη πνευματικὰ ἄνθη τοῦ Περιβολιοῦ τῆς Παναγίας μας.

Ἐντυπωσιασμένος ἐκ τοῦ ὑπερεθνικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τῶν μεγαλυτέρων ἐλλήνων πολιτικῶν τοῦ αἰῶνος μας, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, εἶπε πρὸς τοὺς μοναχοὺς τὰ ἐξῆς, ὅταν ἐπεσκέφθη τὸν Ἄθω: «Ἰδιαίτερος ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω ὅτι ἐδῶ κατορθώσατε νὰ λύσητε τὸ ζήτημα

Η ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΙΣ Η.Π.Α.* (2-29 Ἰουλίου 1990)

Τὸ ἀπόγευμα τελέσθηκε οἰκουμενικὴ δοξολογία γιὰ τὴν εἰρήνην στὸ Μνημεῖο Λίνκολν τῆς Οὐάσιγκτον, κατὰ τὴν ὁποία τὸν Παναγιώτατο ἐκπροσώπησε ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρων Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, πὺν προέστη τῆς τελετῆς. Ἐλαβαν μέρος ὁ Καρδινάλιος Τζέιμς Χίκυ, Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν Οὐάσιγκτον, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἰδίας Ἐκκλησίας στὴ Βαλτιμόρη Γουίλιαμ Κήλερ, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐπισκοπελιανῆς Ἐκκλησίας Ἐντιμοντ Λή Μπράουνιγκ, ὁ Προκαθήμενος τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς Χέρμπερτ Τσίλστραμ, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν Λεονίντ Κισκότσκυ, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας Ἀμερικῆς Χαζάκ Μπαρσαμιάν, ὁ π. Ἰωσήφ Κουάμ Λάμπι τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (Γκάννα, Δ. Ἀφρική) κ.κ. Τὴν ἐκτίλωση πλαισίωσε ἡ Eastern Federation of Choirs καὶ The Washington Brass Ensemble μὲ χοράρχη τὸν κ. Τάσο Βρενιό. Γιὰ τὴν ἐκδήλωση αὕτῃ ὁ Παναγιώτατος παρατηρεῖ:

«Ὅσάκις οἱ ἐπιζῶντες εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ μνημείου μεγάλων νεκρῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς θεματοφύλακες ἀκαταλύτων ἀξιῶν ἀποτελοῦν τὴν πρωτοπορίαν τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 97 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

τῆς κοινωνίας τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς ἀγαθῆς συνεργασίας ὅλων τῶν ὀρθοδόξων. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη θὰ γίνῃ παράδειγμα εἰς ἡμᾶς τοὺς πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι δὲν φέρομεν τὸ ρᾶσον, νὰ δώσωμεν τὸ χέρι οἱ μὲν εἰς τοὺς δὲ καὶ νὰ ιερατισώμεν τοὺς πολέμους καὶ νὰ ὠθήσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ὑψηλῶν δογμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς καὶ μὲ τὴν διαβεβαίωσιν διὲ ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ὡς πρωτόθρονος Ἐκκλησία, θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ διακονῇ τὴν ἐνόητα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν μακραίωνα καὶ καθιερωμένην παράδοσιν καὶ πραῖξιν,

ἀνθρωπίνου Γένους, εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ ἀναπέμψωμεν δεήσεις εἰς τὸν Θεόν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν μακαρίων ἐκείνων ἡρώων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπὲρ εὐδοώσεως ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἀξιῶν ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἠγάλωσαν ὀλόκληρον τὸν βίον των οἱ μάρτυρες.

Μεταξὺ τῶν ἀξιῶν ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐθνοϊαώθησαν αἱ ἀληθῶς μεγάλοι μορφαὶ τῆς ἱστορίας — ἐν αἷς καὶ ὁ ἀλήστου μνήμης Πρόεδρος Λίνκολν — πρωτεύουσιν καὶ κυρίαρχον θέσιν κατέχει ἀσφαλῶς τὸ ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου εἰδικῶς πραγματοποιοῦμεν σήμερον, καὶ δικαίως, τὴν ἐπίσημον ταύτην Δοξολογίαν.

Εἰρήνη καὶ Δοξολογία εἶναι οἴκοθεν τόσον σιενῶς συνδεδεμένα, ὥστε ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν ἀληθῆ εἰρήνην ἄνευ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένης εὐχαριστίας καὶ δόξης. Τοῦτο τοῦλάχιστον ἐδίδαξε πρὸς πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας τὸ Εὐαγγέλιον πὺν μᾶς διέδωσε τὸν Ἀγγελικὸν ὕμνον τοῦ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2,14).

Εἶναι προφανὲς διὲ ἄνευ εἰρήνης ἡ εἰρήνη εὐκόλως ἐκφυλίζεται εἰς πόλεμον καὶ δυνάσκειαν, καὶ ὅλα τὰ πικρὰ τούτων ἐπακόλουθα. Ἐπίσης ἡ εὐδοκία ἄνευ εἰρήνης

εὐχόμεθα εἰς τὰ μέλη τῆς μοναχικῆς ἀδελφότητος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐν Ἄθῃ ἐνασκουμένους, πᾶσαν παρὰ Κυρίου χάριν καὶ εὐλογία, πρεσβείαις τῆς ὑπερενδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς Μητρὸς τῶν Ἁγιορειτῶν, τοῦ προστάτου τῆς Μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος καὶ πάντων τῶν Ἁγιορειτῶν ὁσίων, τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τῆς Λαύρας τῶν Σηπταίων, τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σιλουανοῦ, ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς ταύτης γενόμενον, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ/γτῆς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

δύναται νὰ δηγήσῃ εἰς τὴν ἡθικὴν ἀδιοφορίαν, τὴν χυδαίότητα καὶ τὸν μηδενισμόν.

Ἀλλὰ διὰ νὰ παραμείνῃ ἡ εἰρήνη τὸ κέντρον τῆς ἰσορροπίας τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν πρέπει νὰ νοῆται ἀπλῶς ὡς ἡ ἀποουσία πολέμου. Ἡ εἰρήνη —κατὰ τὴν χριστιανικὴν τοῦλάχιστον ἄποψιν— εἶναι τρισυπόστατος ὅπως καὶ ὁ Θεός: Εἰρήνη μὲ τὸν κοινὸν Δημιουργὸν καὶ Πατέρα, εἰρήνη μὲ τὸν συνάνθρωπον καὶ ἀδελφὸν καὶ εἰρήνη μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μας. Μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς ταύτας ὄψεις τῆς εἰρήνης ἐὰν ἀδικήσωμεν, ἔχομεν ἤδη κλονίσει ἀνεπανορθώτως καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῆς ὄψεις.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἰς τὰς ὀρθοδόξους ἱεράς ἀκολουθίας ὡς πρώτιστον αἶτημα θέτομεν τὴν εἰρήνην, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν βάσιν ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν: «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Ἐσυνεχεῖα ἐπανερχόμεθα πάντοτε ἐκ νέου εἰς τὸ θεμελιῶδες αὐτὸ αἶτημα: «Ἐτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Καὶ τοῦτο βεβαίως εἶναι πολὺ φυσικόν. Διότι ποτὲ ὁ κόσμος, μετὰ τὴν προπαιρικὴν πῶσιν, δὲν εἶχεν εἰρήνην ἀρετήν. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ πεπαικέντου ἀνθρώπου —παρὰ τὰς ἀδιαμφισβητήτους προόδους τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστοτε— ποτὲ δὲν ἐχόρτασεν εἰρήνην. Εἰρήνην, ὡς εἴπομεν, μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὸν συνάνθρωπον, μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς.

Διὰ τοῦτο ἂς μὴ ἀποκάμωμεν ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ὑπὲρ τῆς παγκοσμίου εἰρήνης. Ὑπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης. Ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ μόνη ποῦ θὰ ἐξασφαλίσῃ «καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν». Ἀμήν».

Στὴ δεξίωσιν ποῦ παρατέθηκε τὴν ἕδραν μέρυ ὁ Παναγιώτατος μίλησε γιὰ τὴ σημασία τοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συναδελφώσεως, ποῦ πρέπει νὰ ὑπάρχει μετὰ τῶν Χριστιανῶν:

«Αγαπητοὶ ἀδελφοί,

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς εὐρισκόμεθα ἐν μέσῳ ὑμῶν ἐκ τῆς μακρονῆς Ἀνατολῆς, τῆς κοιτίδος τῶν θρησκευτικῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν, εἰς τὴν ἀπωτάτην Δύσιν, εἰς τὴν μεγάλην Χώραν τῆς Ἀμερικῆς, τὴν χώραν τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξίθρησκείας, τῶν ἀνθρώπων δικαιωμάτων.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς, ἡ Ἐκκλησία τῶν μεγάλων Πατέρων, τῶν μεγάλων Συνόδων, τῶν μεγάλων μοναστικῶν κέντρων, συνεχίζουσα καὶ φυλάττουσα ἀπαραιοῦτον καὶ ἀπαράλλακτον

τὴν ζωὴν τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τῆς πρώτης χιλιετίας, μετὰ συντριβῆς καὶ θλίψεως ἀντιμετώπιζε πάντοτε τὴν διαπίστωσιν, καθ' ἣν ὀλόκληρος ἡ δευτέρα χιλιετία διήλθεν ἐν σχίσματι καὶ διαιρέσει, ἐν ἀπομονώσει καὶ ἀλλοτριώσει τῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κεκλημένων. Διὰ τοῦτο καὶ συντόνους κατέβαλε προσπαθείας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρουσίας ἐκατονταετίας πρὸς ὑπέρθασιν τῶν διαιρέσεων καὶ καλλιέργειαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συναδελφώσεως. Καρπὸς αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐκαλλιεργήθη ἐπιμελῶς ἐν τῇ χριστιανικῇ οἰκουμένῃ, εἶναι ἡ σημερινή μας συνάντησις.

Μετὰ ἀνησυχίας καὶ ἀγωνίας ἀναμένομεν πάντες τὴν ἔλευσιν τῆς τρίτης χιλιετίας. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν καὶ ἡ πνευματικὴ κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος ἐπενθυμίζουσι ἀποκαλυπτικούς χρόνους. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐπιτῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἱ ὁποῖαι ἐπέρασαν ἤδη εἰς τὰ ἔσχατα, θὰ βόηθῃ τὰς σημερινὰς Ἐκκλησίας εἰς τὴν συνειδητοποίησιν τοῦ χρέους καὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν. Ἡ τήρησις τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καθαρᾶς καὶ ἀνοθεύτου, ἡ προθυμία εἰς τοὺς διωγμούς καὶ τὰ μαρτύρια, ἡ ἀποφυγὴ συνεργασίας μετὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀντιχριστοῦ ἀποτελοῦν τὰς σπουδαιότερας αὐτῶν τῶν ἀπαιτήσεων. Καὶ μετ' ὅλων αὐτῶν ἡ ὀλοτελής ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ἡ ἐκ τῆς ὁποίας ἐκπιῶσις παροργίζει τὸν Θεόν, ὡς λέγει ὁ ἄγγελος τῆς Ἀποκαλύψεως πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας: «Ἄλλ' ἔχω κατὰ σοῦ δι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας» (Ἀποκ. 2,4).

Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ὄριμον ἱστορικὴν ἐμπειρίαν ἐκ τῆς μεταλλαγῆς τῶν καιρῶν καὶ τῶν καταστάσεων. Αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας μετόχους ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστήσωμεν πάντας ὑμᾶς, ἀγωνιῶντας καὶ προβληματιζομένους διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἡ μόνη διέξοδος εὐρίσκειται εἰς τὴν ἰόνωσιν τῆς ἀγάπης ἡμῶν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ χωρὶς τὰς μειώσεις καὶ ἐρμηγείας τῶν προδύμων νὰ συμβιβασθοῦν πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ.

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις χαιρετίζομεν πάντας ὑμᾶς ἐν ἀγάπῃ πολλῇ, εὐχόμενοι πᾶσαν παρὰ Κυρίου χάριν καὶ βοήθειαν».

Τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης 10 Ἰουλίου ὁ Παναγιώτατος δέχθηκε στὸ διαμέρισμά του τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ

ελληνικού Τύπου και τῶν ἄλλων μέσων ἐνημερώσεως, πρὸς τοὺς ὁποίους παρήθεσε πρόγευμα ὁ Μ. Εὐεργέτης τῶν Πατριαρχείων κ. Παναγιώτης Ἀγγελόπουλος. Τὸν Παναγιώτατο προσφώνησε μὲ τιμὴ καὶ ἀγάπη ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν κ. Δημήτριος Μαθιόπουλος καὶ ὁ Πατριάρχης ἔκανε πρὸς τοὺς Ἑλληνας δημοσιογράφους τίς ἐξῆς μεγίστου ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸ λειτούργημά τους δηλώσεις:

Ἐδῶ δὲν ξεύρει κανεὶς ἀπὸ ποῦ ν' ἀρχίσει. Πάντως ἀρχίζω ἀπὸ εὐχαριστίας πρὸς εἰς οἱ ὅποιοι ἐκπροσωπεῖτε τὸν Ἑλληνικὸ Τύπο. Πρὸς εἰς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Τύπου, οἱ ὅποιοι μὲ πολλὴ προθυμία, μὲ πολλὴν ἀγάπη, μὲ πολλὴν ἐρωτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, σπεύδετε παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν γεγονότα, γιὰ νὰ τὰ διαβιβάσετε σὶ τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ τὰ διαφωτίσετε καὶ νὰ τὰ ισοθετήσετε σὶ τὴ σκέψη του, ὡς ἕνα ὀρθὸ γεγονός. Ὡς καὶ τὸ ὅποιο θὰ συμβάλλει σὶ τὴν προαγωγή του, σὶ τὴ μορφωσὴ του, σὶ τὴν ἐκπαίδευσή του καὶ γενικὰ σὶ τὴν πνευματικὴ ἢ ἄλλη ἀνάπτυξή του. Πάντοτε αἰσθάνομαι ἀγάπη πρὸς τὸν Τύπο, τὸν ὅποιο βλέπω — ὅπως σὰς εἶπα προηγουμένως — ὡς λειτούργημα. Ἴσο μὲ τὸ λειτούργημα τὸ δικό μας. Καὶ ὅπως τονίζω πάντοτε, ὅτι εἰσεὶς μπαίνετε σ' ὅλα τὰ σπύτια καὶ μορφεῖτε νὰ κάνετε περισσότερα καὶ καλύτερα καὶ μεγαλύτερα ἔργα, δηλαδὴ ν' ἀποδώσετε καλύτερα.

Ὅλοι, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἀπὸ ἀγάπη εἰσήλθατε σ' αὐτὸ τὸ λειτούργημα. Καὶ ἐπομένως μὲ ἀγάπη θὰ τὸ διεκπεραιώνετε. Πράγμα τὸ ὅποιο σημαίνει, ὅτι θὰ διαφωτίζετε, θὰ παιδαγωγεῖτε, θὰ μορφώνετε διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου, τὸν ὅποιον καὶ εἰσεὶς διακονεῖτε ἐξίσει, ὅπως καὶ ἐμεῖς. Καὶ οἱ ἄρχοντες ἐπίσης τοῦ τόπου. Ἀντινακλᾶτε τὴν γνώμην τῶν ἀρχόντων, τῶν πολιτικῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν, τῶν πνευματικῶν καὶ ἐν γένει ὄλων τῶν παραγόντων. Πάντοτε βέβαια προσπαθεῖτε νὰ δώσετε τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι βγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλη πολλῶν. Καὶ αὐτὸν χαίρειαι ὁ λαὸς καὶ αὐτὸν θέλει ν' ἀκούσει. Ἐνδέχεται κάποτε νὰ λέγονται ὅχι ἐκεῖνα ποὺ πρέπει νὰ λεχθοῦν ἀπὸ διάφορα σίματα, ἀλλὰ εἰσεὶς νὰ τὰ ἐρμηνεύετε ἀπὸ τὴν σωστὴ ἄποψή τους καὶ μὲ τὸ σωστὸ νόημα τὸ ὅποιο δὲν θέλει κανεὶς νὰ πεῖ. Διότι ἢ θάσις εἶναι αὐτή, ὅτι ὁ λαὸς πρέπει νὰ γνωρίζει τὴν ἀλήθειαν, ἢ ὅποια πάντοτε ἐλευθερώνει. Χωρὶς τὴν ἀλήθειαν δὲν μπορούμε ποτὲ νὰ σταθοῦμε. Θὰ γκρεμισθοῦμε. Καὶ τὴν ἀλήθειαν θὰ τὴν ἄρουν μόνον ἀπὸ εἰσεὶς. Διότι εἰσεὶς μπορείτε καὶ τὸ διαστρέβλωμα τῆς ἀληθείας νὰ τὸ ἐπανορθώσετε. Πολλὸ δὲ

περισσότερον τὴν ἀλήθειαν δὲν πρέπει νὰ διαστρεβλώσετε.

Ἦλθαμε ἐδῶ καὶ καμαρώσαμε τὰ ἔργα τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἀδελφοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου. Καμαρώσαμε ὅμως τὸν Λαόν. Τὸν εἶδαμε ἐνωμένο, ἀγαπημένο. Τὸν εἶδαμε γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ μέσα σὶ τὴν Ἐκκλησίαν του. Χαρήκαμε πάρα πολὺ γι' αὐτὸ ἰδίως. Διότι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει τίποτε τὸ θετικὸ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία διετήρησε ὅτι ἔπρεπε νὰ διατηρηθεῖ μέσα σὶ τὴν ψυχὴ τοῦ Γένους μας. Καὶ ἰδίως μὲ τὴν διασπορὰ πρέπει νὰ εἴμαστε πάρα πολὺ προσεκτικοί, ἐπειδὴ ἔμεινε ἀνέπαφη. Αὐτὴν οὔτε νὰ τὴν διακομματίζουμε οὔτε κἂν πρέπει καὶ νὰ σκεφθῶμαστε. Νὰ τὴν ἔχουμε σὶ τὸ ὕψος τῆς καὶ σὶ τὴν ἀποστολήν τῆς. Νὰ καταρτίζουμε τὰ παιδιά μας ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ ἐν Κυρίῳ. Αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ στόχος μας. Καὶ ἐδῶ εἶδα μιὰ Νεολαία ἀνθηρὰ πολὺ. Πολλὰ, χιλιάδες παιδιά μὲ λαμπερὰ μάτια, μὲ πρόσωπο χαμογελαστό. Ἦλθαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι μου καὶ νὰ ὑποβάλουν τὰ σεβάσματα πρὸς τὴν μητέρα τους Ἐκκλησίαν. Τὰ καμαρώσα τὰ παιδιά. Ὅ,τι εἶνα ἢ νέα Γενεὰ θὰ γίνεαι καὶ ὁ μέλλον κόσμος. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνεαι διαφορετικὸς. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ καταρτισθοῦν τὰ παιδιά. Πρέπει νὰ δοθεῖ μεγάλη σημασία σὶ τὰ παιδιά. Καὶ σωστὴ κατευθυντήριος γραμμὴ. Ἀκεραία.

Πολλὰ θέλω νὰ πῶ. Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογεῖ. Νὰ συνεχίσει παντοῦ τὴν ἐνότητά, τὴν ὅποια εὐτυχῶς βρήκαμε ἐδῶ. Καὶ θέλουμε αὐτὴν τὴν ἐνότητα νὰ διατηρήσουμε. Γιατὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει ἐνότητα ἐκεῖ ὑπάρχει διάσπασις, ἐγκατάλειψις καὶ χυδασιμός. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνεαι σωστὴ διακονία ἄνευ ἐνότητος πραγματικῆς. Γι' αὐτὸ καὶ προηγουμένως ποὺ εἶδα τοὺς Ἐπισκόπους ἐδῶ τοὺς ἐτόνισα ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀγαπημένοι μεταξὺ των. Νὰ εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπισκόπο των. Καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μὲ ἀγάπην πολλὴν νὰ ἐνδιαφέρεται δι' αὐτούς, διότι πρέπει νὰ ἐκκληρώσουν μιαν ὑψίστην ἀποστολήν. Τὴν διακονίαν πρὸς τὸν καλὸν αὐτὸν λαόν, τὸν ὅποιον θαναμάζομεν σήμερα.

Κάναμε τὴν ἐναρξιν τῆς Κληρικολαϊκῆς μὲ πολλὴν θετικὴν ἀρχὴν καὶ εὐχνομαί καὶ πιστεύω ὅπως πάντοτε καὶ τ' ἀποτελέσματα νὰ εἶναι πάρα πολὺ θετικά καὶ ὠφέλιμα γιὰ τὴν ἐδῶ ὁμογένεια. Ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἐνισχύσει, νὰ σὰς φωτίζει καὶ γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν κατάστασιν δὲν ἔχω τίποτε νὰ πῶ παρὰ τοῦτο μόνον: ὅτι διὰ τὰ ὅσα συμβαίνουν, ὅτι γιὰ τὸν Θεόν

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ *

δ. Ἡ δίστασις τῆς ἀσκητικῆς π α ρ α δ ό σ ε ω ς.

Στὴ συνδιάσκεψη τοῦ Ρόττεμπουργκ ἐντύπωση προκάλεσε τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐντεταλμένοι γιὰ τὶς αἰρέσεις, ποὺ ἐκπροσωποῦσαν παραδοσιακὲς προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες μίλησαν γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ πυρήνος τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως μὲ καθημερινὲς μορφές εὐσεβείας. Πρέπει νὰ πάrouμε στὰ σοβαρὰ τὴ μυστικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, τόμισαν, καὶ ὑπογράμμισαν τὴν ἄσκηση τῶν «σημείων» τῆς πίστεως, ὅπως εἶναι τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, ἢ «εὐλογία τῶν παιδιῶν ἀπὸ τοὺς γονεῖς», κ.ο.κ.

Ὁ ΤΗ. GANDOW (Βερολίνο) ἐπέμεινε ἰδιαίτερα στὸ σημεῖο ὅτι πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ στὴ χριστιανικὴ ἐνορία «σιγουριά γιὰ τὴν καταγωγή της» μὲ τὴν ἐνίσχυση τῆς μνήμης, ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῶν «μαρτύρων τῆς περιοχῆς», καὶ τοῦτο ὄχι μόνον σὲ ἐνοριακὸ ὀρίζοντα!

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας προβάλλει ἐδῶ τὸ μοναδικὸ θησαυρὸ τῆς ἀσκητικῆς της παραδόσεως, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ὀρατικὴ ἀπάντησις στὴν πρόκλησις γιὰ ὀλοκληρωτικὴ βίωσις τῆς πίστεως. Γι' αὐτὸ φρονοῦμε πὼς ἢ ἀποστολὴ τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ εἶναι πολὺ μεγάλη, ἰδιαίτερα σήμερα. Ἡ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισις τῶν συγχρόνων «αἰρέσεων» καὶ τῆς παραθρησκείας δὲν μπορεῖ νὰ συντελεσθεῖ χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς ἀσκητικῆς μας παραδόσεως, ἢ ὁποῖα φυσικὰ πρέπει νὰ προβάλλεται ζωντανῆ καὶ ὄχι μόνον μέσα ἀπὸ βιβλία. Ἡ κοινωνία μας, ἰδιαίτερα σήμερα, πρέπει νὰ περιβάλλει μὲ ἀγάπη καὶ στοργὴ τὰ μοναστήρια μας, ἀν φυσικὰ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ πολλαπλα-

σιασθοῦν τὰ μοναστήρια ἄλλου τύπου, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἰδρύθηκε πρόσφατα κοντὰ στὴν Ἀθήνα καὶ ὀδήγησε κάποιον νέο στὴν ἀπόγνωσις, ὥστε νὰ πάρει τὴν ἀπόφασις νὰ κρεμασθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴ μάντρα του!

Εἶναι ἀκόμη ἀνάγκη νὰ ὑπογραμμίσουμε τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν ἀσκητικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὸν ἰγδοῦστικὸ - βουδδιστικὸ μοναχισμό. Καὶ ἐδῶ τὸ μέτρο εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ὀρθόδοξος μοναχός, μὲ τὴ «νοερὰ προσευχῆ», δὲν ἀποβλέπει σὲ στόχους ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς γι' αὐτὸν εἶναι Πρόσωπο καὶ ὁ στόχος του εἶναι ἢ διαπροσωπικὴ κοινωνία μὲ Αὐτὸ τὸ πρόσωπο. Δὲν εἶναι γι' αὐτὸν ὁ Χριστὸς «σύμβολο διαλογισμοῦ», γι' αὐτὸ καὶ ὁ μοναχὸς τῆς Ἐκκλησίας μὲν δὲν ἀσκεῖται στὸ διαλογισμό, ἀλλὰ ἀσκεῖται πάντοτε στὴν προσευχῆ. Δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἐγκαταλείπει ποτὲ τὴ διαπροσωπικὴ κοινωνία, στὰ πλαίσια τῆς προσευχῆς. Δὲν «ξεπερνάει» ποτὲ τὴν προσευχῆ, μὲ «ἀνώτερες τεχνικές», ποὺ θὰ τὸν ὀδηγήσουν δῆθεν ὑψηλότερα. Δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὸν τίποτε τὸ ἀνώτερο ἀπὸ τὴν διαπροσωπικὴ κοινωνία μὲ τὸν Χριστό. Ἡ ἔνωσις του μ' Αὐτὸν «ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως ἀχωρίστως» εἶναι τὸ τέρμα καὶ ὄχι κάποιον μεταδατικὸ στάδιο.

Ἐκεῖνος ποὺ θὰ συγκρίνει τὸ ἅγιο Ὅρος μὲ τὰ Ἱμαλάια καὶ θὰ σπεύσει νὰ βγάλει τὸ συμπέρασμα πὼς εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ἀγνοεῖ κάτι πολὺ βασικό: πὼς ἢ ἀφετηρία καὶ τὸ τέρμα τῶν δύο τούτων εἶναι πρᾶγματα ποὺ δὲν συναντῶνται εἶναι ἀσυμβίβαστα.

Τὸ Ἅγιο Ὅρος ξεκινάει ἀπὸ τὴ βασικὴ ἀλήθεια, πὼς ὑπάρχει διαφορὰ οὐσίας μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ πὼς τὸ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου δρίσκειται στὴ διάσωσις τῆς προσωπικότητός του, μὲ ταυτόχρονη πραγμάτωσις ἀληθινῆς κοινωνίας μὲ τὸν Θεό. Ὁλόκληρη ἢ πνευματικὴ ζωὴ ἐναρμονίζεται μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ ἀποβλέπει σ' αὐτόν. Ἀντίθετα τὰ Ἱμαλάια ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἀντίληψις τῆς ταυτότητος μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἀναζητοῦν τὸ νόημα τῆς ζωῆς στὴ διάλυσις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ἀπρόσωπη ὑπερβατικὴ πραγματικότητα, στὴν ὁποῖα δίνουν διάφορους χαρακτηρισμούς, ὑπερσυνειδητότητα κ.ο.κ. Ὅλες οἱ τεχνικὲς τῆς γιόγκα καὶ τοῦ διαλογισμοῦ τῶν Ἱμαλαίων ἐναρμονίζονται μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ ἀποβλέπουν σ' αὐτόν. Δὲν ὑπάρχει λοι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 38 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 τεύχους.

Αὐτὸς εἶναι ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. Καὶ οἱ Αὐτὸς κατευθύνει τὰ πάντα. Καὶ τὸ τί θὰ βγεῖ μέσα ἀπ' ὄλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα γίνονται. Αὐτὸς τὸ γνωρίζει καλύτερα ἀπὸ ἐμᾶς φθάνει ἐμεῖς ν' ἀρπάξουμε τὸ μήνυμα καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸ ἀξιοποιήσουμε. Ὅλοι μαζί ὅμως. Σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολὺ». (Συνεχίζεται)

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ' ἡγῆς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου

πόν κοινὸ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο μεταξύ τῆς ἀσκητικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῶν ομάδων αὐτῶν ἢ τῶν τεχνικῶν τους! Τὸ ὅτι συστηματικὰ προβάλλεται μιὰ τέτοια ἀνύπαρκτη σχέση ἀποτελεῖ πλάγη καὶ παγίδα.

Ἔτσι αὐτὰ εἶναι τὸ περιεχόμενον τῆς «ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» καὶ πρέπει νὰ δώσουμε τὴν ὁμολογία μας γι' αὐτά, «παντὶ τῷ αἰτοῦντι» μετὰ «πραότητος καὶ φόβου». Αὐτὸ ἀποτελεῖ ποιμαντικὸ μας χρέος. Ἰδιαίτερα ὅταν διαπιστώνουμε πῶς σήμερον ὑπάρχουν τόσες φωνές, πού φέρουν σύγχυση καὶ ἀποπροσανατολίζουν, ἀκόμη καὶ ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας. (Συστηματικὴ ἀντιπαράθεση τοῦ ὀρθοδόξου ἠθους μετὰ τὴν ἐκατοντάδες προτεσταντικὴς αἱρέσεις βλ. στὸ βιβλίον μας «Ἐγχειρίδιον αἱρέσεων καὶ παραχριστιανικῶν ομάδων» — ὑπὸ ἔκδ.)

6. Ἡ ἐκκοσμικευμένη ποιμαντική.

Ἐνας κίνδυνος, πού ἀπειλεῖ σήμερον, ἀκόμη καὶ τὴν ἀπολογητικὴ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ ἐκκοσμικευση. Ὑπάρχει ἡ τάση νὰ ὑπερτονίζουμε στὴν ποιμαντικὴ τὰ συμπεράσματα τῆς συγχρόνου ψυχολογίας καὶ τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς.

Δὲν δεχόμεστε βέβαια τὴν ἀποψη πῶς ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν πτώση διεφθάρη ἐντελῶς καὶ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐνεργήσῃ κάτι τὸ θετικόν. Ὅμως αὐτὸ δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ποῦμε πῶς ἡ ψυχολογία καὶ ἡ παιδαγωγικὴ, γιὰ τὴν ὁποία συνήθως γίνεται σήμερον λόγος, ἔχουν τὴν ἀναφορά τους σὲ μιὰ εἰκόνα περὶ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία δὲν ἀνταποκρίνεται στὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου στὴν κατάσταση τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Ὅμως γιὰ μᾶς αὐτὸς ὁ κόσμος δὲν εἶναι τὸ μέτρο τῶν πάντων. Ὑπάρχει ἀκόμη ἡ νέα κρίση καὶ σ' αὐτὴν ἀποδίδουμε· αὐτὴ εἶναι καὶ τὸ μέτρο τῆς ποιμαντικῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὴ ἡ σκέψη τῆς προσωρινότητος μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴν ἀποψη πῶς ὅλα πρέπει νὰ γίνονται στὴν ἐντέλεια, πῶς πρέπει νὰ ἰδρῦσουμε τὸν παράδεισον στὴ γῆ.

Οἱ ομάδες μετὰ τὴν ὁποῖα καταπιανόμεστε δρῖσκονται κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴν πίεση. Θέλουν νὰ ἰδρῦσουν τὸν παράδεισον σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ. Ἴδου τί ὑπόσχεται ἡ ἐταιρία «Σκοπιὰ»:

«Μπορεῖτε νὰ τὸ φαντασθεῖτε; ἕνας κόσμος ὅπου κανεὶς δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κλειδῶνῃ τις πόρτες του, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θὰ μποροῦν νὰ περιπατοῦν στοὺς δρόμους μόνοι, καὶ τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα, χωρὶς νὰ φοβοῦνται τὸ ἔγκλημα ἢ τὴ βία, καὶ ὅπου δὲν θὰ

ὑπάρχουν πόλεμοι... Ἐναν κόσμον ὅπου ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, μαῦροι, λευκοὶ καὶ κίτρινοι, σὰν μέλη μιᾶς ἐνωμένης οἰκογενείας, θὰ ζοῦν μαζὶ καὶ ὁ καθένας μετὰ χαρὰ θὰ ὑπηρετῇ τὸ κοινὸ καλόν, ἕναν κόσμον ὅπου ὁ κάθε ἄνθρωπος θὰ δείχνῃ γνήσιον ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄλλον, ὅπου ὁ καθένας θὰ τρέφῃ θερμὸ, προσωπικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ πλησίον, ἕναν κόσμον ὅπου οἱ πλοῦσοι δὲν θὰ χωρίζονται ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς μ' ἕνα μεγάλο χάσμα, ἀλλ' ὅπου ὅλοι θὰ εἶναι χαρούμενοι ἐργάτες καὶ θ' ἀπολαμβάνουν ἀπὸ κοινῆς τὸν πλοῦτον τῆς γῆς, ἕναν κόσμον ὅπου ἐκεῖνοι πού κατέχουν τὴν ἐξουσία δὲν θὰ ψεύδονται, οὔτε θὰ ἐξαπατοῦν, οὔτε θὰ κλέπτουν, ἀλλὰ θὰ ὑπηρετοῦν ἀνιδιοτελῶς πρὸς ὄφελος ὅλων» (Σκοπιὰ 13.4.1978, σ. 3, βλ. ἀναλυτικὰ βιβλία μας «Οἱ χιλιαστὲς μᾶς γράφουν...», «Πίσω ἀπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς Σκοπιᾶς» καὶ «Πνευματικὴ Δικτατορία»).

Παρόμοια γλῶσσα μιλοῦν καὶ οἱ νέες παραθηρευτικὲς ομάδες καὶ «ψυχολατρεῖες», πού ἀγνοοῦν τὴν ἀσύγκριτα ἀνώτερη πραγματικότητα, πού ἐπαγγέλλονται τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν κινεῖται στὸ ἐπίπεδον αὐτοῦ τοῦ κόσμου (Ἰω. ιη' 36).

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀποδείξουμε καὶ νὰ ὑπογραμμίσουμε πῶς οἱ ἐπαγγελίες αὐτὲς ἀποτελοῦν «παγίδα» καὶ ὅτι οἱ ὀργανώσεις αὐτὲς πού ὑποστηρίζουν πῶς σχηματίζουν ἤδη τὸν πυρήνα αὐτοῦ τοῦ «νέου κόσμου» παρουσιάζουν εἰκόνα ἐντελῶς ἀσυμπίδαστη μετὰ «παραδεισιακὰς δομὰς». Ἔτσι, γιὰ νὰ μείνουμε στὸ παράδειγμα πού ἀναφέραμε, ἡ ἐταιρία «Σκοπιὰ» ὑποστηρίζει πῶς ἀποτελεῖ τὸ «κῦτταρον» τοῦ «νέου πολιτισμοῦ» καὶ τὸν «ἀποκατεστημένο παράδεισον», στὸν ὁποῖον ὅμως στὴν πραγματικὴν πραγματικότητα, βασιλεύει ἡ ἀνελευθερία, ἡ καχυποψία, ἡ παραβίαση στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅπως εἶναι ἡ ἐλευθερία προσωπικῆς σκέψης καὶ κρίσης, ἡ ἐλευθερία μετάδοσης καὶ λήψης πληροφοριῶν μετὰ κάθε τρόπο, τὸ ἀπαράδειστο τῆς οἰκογενείας κ.ο.κ. Ἐνας κόσμος πού θὰ δομηθεῖ μετὰ τὴν τὸ μοντέλλον τῆς ὀργανώσεως τῶν «μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» θὰ εἶναι ἕνας κόσμος, στὸν ὁποῖον ὁ ἕνας θὰ ὑποπτεύεται καὶ θὰ φοβᾶται τὸν ἄλλον, ἕνας κόσμος ἀνελεύθερος, στὸν ὁποῖον ἡ ἀνθρώπινη προσωπικὴ ἐξουδετερώνεται καὶ ἐξευτελιζέται (βλ. «Ἡ λατρεία τῆς Σκοπιᾶς» — ὑπὸ ἔκδ.).

Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ καλούμεθα νὰ δώσουμε τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν νέα πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, πού εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε χιλιαστικὴ τάση καὶ ὑποκριτικὴ ἀντίληψη.

(Συνεχίζεται) Πρωτ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ.

ΤΑ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΟΣΜΟ

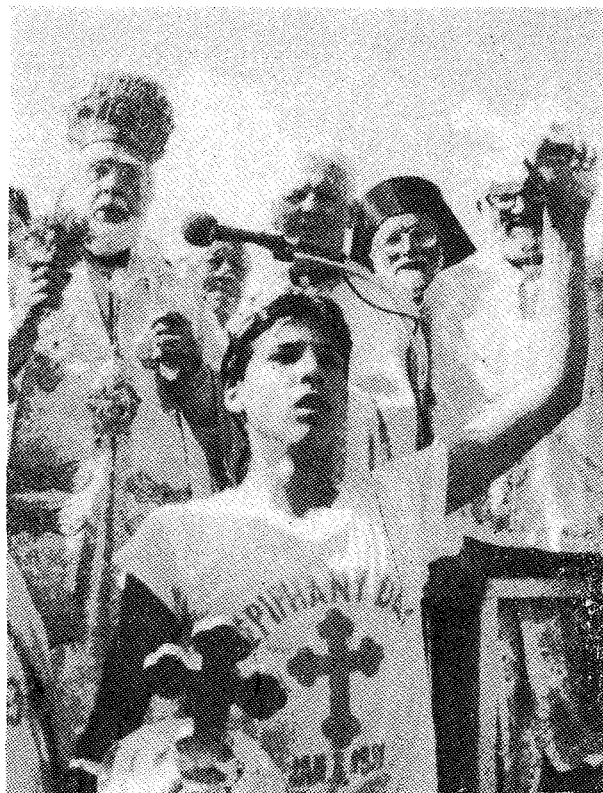

Οι παραδόσεις τῆς Ὁρθόδοξης Ρωμοσύνης ἔχουν ριζώσει γερὰ στὸ Νέο Κόσμο, πράγμα πὸν ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητο γεγονός. Ἐνα δείγμα γιὰ τοῦ «λόγου τοῦ ἀληθές» εἶναι ὁ ἑορτασμός τῶν Θεοφανείων πὸν πραγματοποιεῖται κάθε χρόνο στὴν πόλη Τάρπον Σπρίνγκς τῆς Φλόριδας τῶν Η.Π.Α.

Στὴν πόλη αὐτὴ ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται καὶ ὡς πόλη τῶν Θεοφανείων, ἡ ἑορτὴ λαμβάνει ἰδιαίτερα πανηγυρικό χαρακτήρα, συγκεντρώνοντας ὄχι μόνο Ἑλληνοαμερικανούς ἀλλὰ καὶ ἄλλους, ἀπὸ διάφορα σημεία τῆς μεγάλης χώρας.

Ἐτσι καὶ ἐφέτος, τῆς Θείας Λειτουργίας πὸν τελέσθηκε στὸν Καθεδρικό Ναὸ τοῦ Ἁγ. Νικολάου στὸ Τάρπον Σπρίνγκς, προεξήρχε ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, συμπαραστατούμενος ἀπὸ τὸν Θεοφιλ. Ἐπίσκοπο Λαφνουσίας κ. Φίλιππο. Ἡ τελετὴ τῆς καταδύσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἔγινε στὸν κόλπο τῆς πόλης. Ὁ Σεβ. κ. Ἰάκωβος ἔριξε τὸ Σταυρὸ στὴ θάλασσα καὶ ἔπεσαν 53 νέοι, ἀπ' τοὺς ὁποίους ὁ 16χρονος Ἀνέστης Καρυστινός, γιὸς σφουγγαροῦ, ἀνέσυρε τὸ Σταυρὸ.

Στὴν πόλη τῶν Θεοφανείων, πὸν ἔχει πληθυσμὸ 15 χιλιάδες μὲ τὸ ἕνα τρίτο ἑλληνικῆς καταγωγῆς, τὴ χρονιά αὐτὴ συγκεντρώθηκαν 50 περίπου χιλιάδες πι-

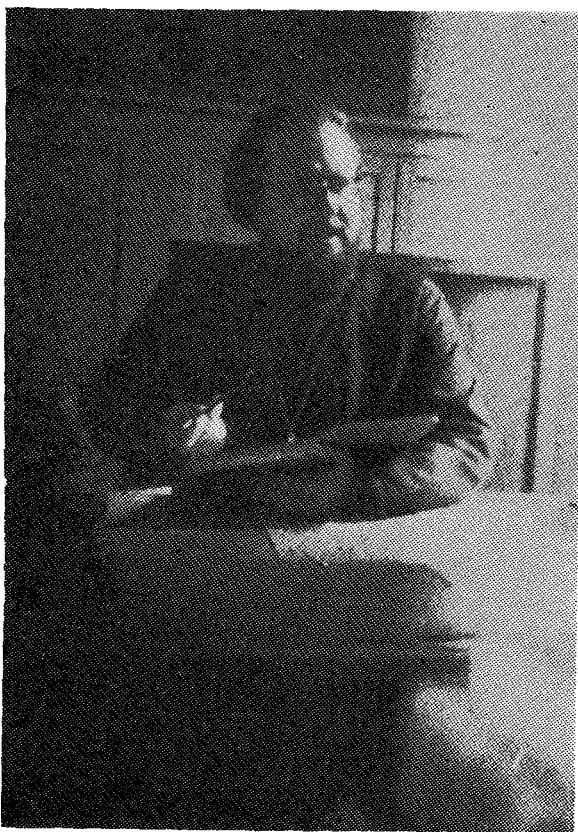

στοὶ παρουσιάζοντας ἔτσι ἕνα μοναδικὸ ἑορταστικὸ θέαμα.

ΝΙΚ. ΜΑΓΓΙΝΑΣ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΝΙΑΖΕΦ (1913-1991)

Στις 8 Φεβρουαρίου 1991, στο Παρίσι, ἐγκατέλειψε τὸν κόσμο αὐτὸ ὁ Ρώσος πρύτανης τοῦ ἐκεῖ Ὁρθόδοξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου, πρωτοπρεσβύτερος Ἀλέξιος Κνιαζεφ καὶ ἄφησε φτωχότερη τὴ θεολογικὴ παρουσία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἀλέξιος Κνιαζεφ (1913-1991), διδάσκων στὸ Ὁρθόδοξο Θεολογικὸ Ἰνστιτούτο τῶν Παρισίων (Μάρτιος 1955).

Ὁ π. Ἀλέξιος Κνιαζεφ γεννήθηκε τὸ 1913 στὸ Μπακού, μετανάστευσε τὸ 1923 στὴ Γαλλία, σπούδασε νομικὰ (1935) καὶ Ὁρθόδοξη Θεολογία (1942)· ἐργάστηκε ὡς βοηθὸς τοῦ ὀνομαστοῦ Ρώσου θεολόγου π. Σεργίου Boulgakoff (ἀπὸ τὸ 1943), καὶ δίδαξε στὸ Ὁρθόδοξο Θεολογικὸ Ἰνστιτούτο (1944-1991) Ἱστορία Ἐποχῆς τῶν χρόνων Ἰ. Χ., Εἰσαγωγὴ καὶ Ἑρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐβραϊκὴ γλῶσσα

καὶ Θεοτοκολογία. Τὸ 1947 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, ἀνήκων πάντα στὸ κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ τὸ 1954 τοῦ ἀπενεμήθη τὸ ὄφφικιο τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου. Τὸ 1955 ἔλαβε τὸν τίτλο τοῦ Μαγίστρου Θεολογίας. Τὸ 1960 ἐξελέγη καθηγητῆς, τὸ 1962 κοσμήτωρ καὶ τὸ 1965 πρύτανης τοῦ ἐκεῖ Ὁρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου. Παρόλα τὰ ποιμαντικά, διοικητικά καὶ διδακτικά καθήκοντά του, ὑπηρετήσε τὴν Ἐπιστῆμὴ τῆς Θεολογίας ἀπὸ τὸ 1948¹ ὡς τὶς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐπίγειας ζωῆς του².

Συνέβαλε σημαντικὰ στὴ μετατροπὴ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων στὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ τὴ ρωσικὴ στὴ γαλλικὴ γλῶσσα, στὴ συνέχιση τῶν «λειτουργικῶν ἐβδομάδων» τοῦ Ἁγίου Σεργίου, στὴν ἀνοικοδόμηση τοῦ νέου κτηριακοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἰνστιτούτου καί, τέλος, στὴ διοργάνωση μαθημάτων, στὴ γαλλικὴ γλῶσσα, Ὁρθοδόξου Θεολογίας, δι' ἀλληλογραφίας.

Παρόλα τὰ καθήκοντά του ὑπῆρξε πάντοτε προσηνής, φίλος καὶ πατέρας τῶν ἐνοριτῶν του, τῶν συνεργατῶν του καὶ τῶν μαθητῶν του. Ὑπῆρξε φίλος προσωπικοτήτων σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἐνδεικτικὰ θὰ ἀναφέρουμε τὸν πατριάρχη Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιο καὶ τὸν δήμαρχο Παρισίων, καὶ τέως πρωθυπουργὸ τῆς Γαλλίας, κ. Σιράκ.

Εὐτύχησε νὰ δεῖ στὴν ἐπίγεια ζωὴ του «τέκνα τέκνων» καὶ νὰ ἔχει μαθητὲς τέκνα μαθητῶν του.

Οἱ ρωσικὲς παροικίες τοῦ Παρισίου καὶ τὸ Ἰνστιτούτο Ὁρθοδόξου Θεολογίας μὲ τὴν ἐκδημία του στερήθηκαν ἓναν καλὸ ἐργάτη τοῦ Ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ ὑπογράφων τὸ σημεῖωμα αὐτό, ἓναν ὄντως κ α λ ὸ κ' ἄ γ α θ ὸ διδάσκαλο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΔΗΣ

1. Πρβλ. «Ιούδας καὶ Θάμαρ» Ὁρθόδοξος Σκέψις (ρωσικά), τόμος 6, Παρίσι 1948. — Γιά περισσότερα βλ. Β. Μ[ουστάκης], «Ἀλέξιος Κνιαζεφ», Ὁρθοδοξικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια 7(1965) 702. [L. Zander, ἐκδ.], List of the writing of professors of the Russian Orthodox Theological Institute in Paris, α' 1925-1954, Παρίσι 1954, σσ. 97-98· β' 1955-1965, Παρίσι 1965, σσ. 31-32.

2. Μία πτυχὴ τῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογίας στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη εἶναι καὶ τὸ ἔργο του: L' Institut Saint-Serge; De l' académie à' autrefois au rayonnement d' aujourd'hui, Παρίσι (éd. Beauchesne) 1974, σσ. 152.

«ΕΛΘΕ ΠΝΕΥΜΑ ΑΓΙΟΝ, ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΟΝ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΚΤΙΣΙΝ,»*

Μία Ὁρθόδοξη θεώρηση

Γ' «ΠΝΕΥΜΑ ΕΝΟΠΟΙΟΝ — ΚΑΤΑΛΛΑΞΟΝ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΣΟΥ».

22. Για μᾶς, τοὺς Χριστιανούς, ἡ συνέπεια τῆς ἁμαρτίας ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν πηγὴ τῶν διαιρέσεων πού μαστίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐνῶ οἱ διαφορὲς στὴν ἀνθρώπινη οἰκογένεια καὶ στίς ἐπὶ μέρους ἐκφάνσεις τῆς θείας δημιουργίας εἶναι πλοῦτος θεόδοτος, ἡ ἁμαρτία τῆς ἀλαζονείας, τῆς ἀπληστίας, τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ καὶ τοῦ μίσους γίνονται φορεῖς τῆς διαιρέσεως.

23. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἡ Ἐκκλησία κηρύττει ὅτι ἐνῶ ἡ ρίζα τῶν διαιρέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν τῆς ὑψηλίου πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ στὴν ἁμαρτία, ὁ Θεὸς θέλει τὴν ὑπέρβαση τῶν διαιρέσεων αὐτῶν καὶ τὴν πραγμάτωση τῆς πλήρους ἐνότητος στίς σχέσεις μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκφράζει καὶ τὸ κοντάκιο τῆς Πεντηκοστῆς, τὸ ὁποῖο καὶ ὑπογραμμίζει ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θεμελιώνει καὶ τελειοποιεῖ τὴν μεταξὺ μας ἐνότητα: «Ὅτε καταβάς τὰς γλώσσας συνέχεσε, διεμέριζεν ἔθνη ὁ Ὑψιστος· ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλώσσας διένευμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε· καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ πανάγιον Πνεῦμα».

24. Ἡ προθυμία μας νὰ ἀνταποκριθοῦμε στίς παρακινήσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σημαίνει ὅτι ἀποδεχόμεθα τὴν καθοδήγηση τοῦ Πνεύματος καὶ ὅτι εἴμεθα δλόθυμα ἔτοιμοι νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε ὅλες τὶς συγκεκριμένους καὶ εἰδικὲς εὐκαιρίες πού μᾶς δίδονται προκειμένου νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐνότης μεταξὺ μας σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς καὶ ὑπάρξεώς μας. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἐνοποιόν, Πνεῦμα ἐνότητος!

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο, Πνεῦμα τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐρχεται νὰ ἀποκαταστήσει τὴν προσωπικὴ καὶ στενὴ σχέση μας μὲ τὸν Θεό, τὴν σχέση τοῦ «κατ' εἰκόνα». Πιστεύομε ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν Υἱὸ του, τὸ δεῦτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, γιὰ τὴν σωτηρία μας. Ἡ καταλλαγὴ μας μὲ τὸν Πατέρα εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς διδασκαλίας, τῶν καθοδηγήσεων καὶ τοῦ παραδείγματός του, καὶ ὅπως ἰδιαίτερωσ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεώς του: «Θεὸς

ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς» (Β' Κορ. 5,19).

25. Ἀναγνωρίζομε ὅτι ἡ ἐνότης μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν προϋποθέτει πάνω ἀπὸ ὅλα τὴν ὑπέρβαση τῶν διαιρέσεων μας ὡς πεπτωκότων προσώπων, προσώπων τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀξιεθεῖ ἐπαρκῶς ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὥστε νὰ καταστοῦν ἱκανὰ νὰ κατανικήσουν τὸ πνεῦμα τῆς διαιρέσεως. Καλούμεθα νὰ διώσομε «τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Β' Κορ. 13,13) μέσα στὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴ μας στὴν ζωὴ καὶ μαρτυρία τῆς. Ἐπικαλούμενοι τὸ Πνεῦμα τῆς ἐνότητος, ἐλπίζομε ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ εἶναι «ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, νῦν καὶ αἰεί».

26. Ἐκφράζομε τὴν θαθεῖά μας λύπη γιὰ τὶς διαιρέσεις μεταξὺ αὐτῶν πού καλοῦνται Ὁρθόδοξοι καὶ εὐχόμεθα τὴν ἐπίσημη ἀνακήρυξη τῆς μυστηριακῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος μεταξὺ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀνατολικῶν μὴ — Χαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν. Παρακαλοῦμε ἀδιαλείπτως, ὅπως τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὁδηγήσει ὅλους τοὺς χριστιανούς πρὸς τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὅλοι ὅσοι ἀκολουθοῦν τὸν Χριστὸ καὶ τὸν ὁμολογοῦν ὡς Σωτῆρα καὶ Κύριο θὰ διώσουν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐνότητα.

27. Οἱ διμερεῖς καὶ πολυμερεῖς θεολογικοὶ διάλογοι, τὸ κείμενο τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ ΠΣΕ «Βάπτισμα - Εὐχαριστία - Λειτουργημάτων» (ΒΕΜ) καὶ ἡ συνεχὴς ἐνθάρρυνση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁδηγοῦν πρὸς τὴν πολυπόθητη ἡμέρα τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Προσευχόμεθα, λοιπόν, ὅπως ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία βιοῦται πλήρως στὸ μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας, καταστῆι πραγματικότητα γιὰ ὅλους ὅσους ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ Πνεύματος Ἁγίου. Προσευχόμεθα, ὅπως πληρωθεῖ ἡ εὐχὴ τοῦ Κυρίου «ἵνα πάντες ἐν ὧσι» (Ἰω. 17,21).

28. Ὅσο περισσότερο ἐμβαθύνουμε στὸ θέμα τῆς διαιρέσεώς μας, τόσο περισσότερο αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκη τῆς δυνάμεως τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 104 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

(Ἄπο ἀποψη ἐθνική και ἐκπαιδευτική)*

Τὸν ἐπόμενο χρόνο τῆς ἰδρυσης στὴ Λάρνακα τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Σχολῆς, δηλαδή τὸ 1734, στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τῆς Κύπρου ἀνέβηκε, μετὰ τὸν Σίλβεστρο (1718 - 33), «ὁ φιλεπιστήμων Διδάσκαλος Κύριος Φιλόθεος», ἀπὸ τῆ Γαλάτα, ὁ ὁποῖος ἔζησε προηγουμένως, γιὰ ἀρκετὰ χρόνια, στὴν Κωνσταντινούπολη. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του και πρὶν ἀπὸ τὴν κάθοδό του στὴν Κύπρο, ὁ Φιλόθεος ἄσκησε τὸ λειτούργημα τοῦ Δασκάλου ἔχοντας μαθητὲς παιδιὰ ἐπίσημων Οἴκων και Εὐγενῶν και μάλιστα τοῦ Κριτία, τὸν ὁποῖο εἶχε «ἐν πᾶσιν ὑπερασπιστήν» (Βλ. Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ, Ἱστορία Χρονολογική τῆς Νήσου Κύπρου, σελ. 468).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 105 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 τεύχους.

Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔργο τὸ ὁποῖο ἐπετελέσθη πάνω στὸν σταυρό. Ἐργαζόμενος τὴν σωτηρία μας, ὁ Χριστὸς κατέστησε δυνατὴ τὴν καταλλαγὴ και κοινωνία μας μετὰ τὸν Πατέρα, μετὰ τοὺς χριστιανοὺς ἀδελφούς, μετὰ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Τὴν δύναμη και δυνατότητα αὐτὴ τῆς καταλλαγῆς, τὴν δίδουμε μέσα στὴν Ἐκκλησία, μετὰ τὴν χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

29. Ἐκπλήρωση τῆς δικῆς μας εὐθύνης στὴν ἀναζήτηση τῆς ἐνότητος σημαίνει χωρὶς καμμία ἀμφιβολία ὅτι ὡς Ὁρθόδοξοι πρέπει νὰ συμπράξουμε μετὰ ὅλους ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὴν προώθηση τῆς ἐνότητος και τὴν ὑπέρθωση τῶν διαιρέσεων και τοῦ μίσους τοῦ παρελθόντος. Εἶναι γεγονός ἀναντίρρητο ὅτι καλούμεθα και ἐμεῖς νὰ στηρίξουμε κάθε σωστὸ σχέδιο και κάθε εὐλικρινῆ προσπάθεια ποὺ ἀποβλέπει στὴν διεθνή εἰρήνη, στὴν ἀμείωση τῶν φυλετικῶν συγκρούσεων, στὴν ὑπέρθωση τῆς οικονομικῆς ἀδικίας, στὴν προώθηση τῆς ἰσότητος μεταξὺ ἀνδρῶν και γυναικῶν, στὴν προστασία ἐκείνων ποὺ δὲν εἶδαν ἀκόμη τὸ φῶς τῆς ζωῆς και τῶν ἠλικιωμένων, στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀκεραιότητος τῆς δημιουργίας και σὲ τόσους ἄλλους τομείς τῆς κατακερματισμένης ζωῆς μας, ποὺ ἐπικαλοῦνται ἀπεγνωσμένα τὴν καταλλαγὴ και ἐνότητα.

30. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν κατάχρηση και διαστροφή τῶν ἐννοιῶν ποὺ μᾶς ὑπαγορεύει ἡ ἀμαρτία ἔχουμε μετα-

Ὁ Φιλόθεος, «ἀνὴρ ἐφωδιασμένος διὰ τῆς θεωρίας και πράξεως ἄριστα, ζηλωτῆς παιδείας τῶν νέων ὄν», ὅταν ἐκλέχθηκε Ἐθνάρχης Κύπρου (1734 - 59) «ἐστόλισε τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν μετὰ σχολῶν Ἑλληνικῆς και Μουσικῆς και Διδασκάλων» (Ἀρχιμ. Κυπριανοῦ, Ἱστορία Χρονολογική τῆς Νήσου Κύπρου, σελ. 468 - 9). Στὴ Σχολὴ γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα δίδαξε, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ πρόσκληση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φιλόθεου, ὁ περίφημος Δάσκαλος Ἐφραίμ ὁ Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος ἀργότερα κόσμησε τὸν Πατριαρχικὸ Θρόνο τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς Ἐφραίμ Β' (1766 - 71).

Ἡ Σχολὴ αὐτὴ συνέχισε τὴ λειτουργία της και μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φιλόθεου († 1759). Πότε ὅμως ἔκλεισε, δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὸ. Κα-

βάλλει σὲ διαιρέσεις τὶς φυσικὲς και θεόδοτες διαφορὲς φύλου, οἰκογένειας, φυλῆς, ἡλικίας και ἐθνικῆς ταυτότητος, στρεφόμεθα πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο και παρακαλοῦμε νὰ ἀνακαινίσει τὶς σχέσεις μας αὐτές. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς σχέσεις μεταξὺ ἀνδρῶν και γυναικῶν, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ ὁποῖο ἦλθε στὴν Παναγία Θεοτόκο, ὑπενθυμίζει σὲ ὅλους τὴν θέση τῆς γυναίκας σὲ σχέδιο τῆς σωτηρίας. Ὁ σεβασμὸς μας πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἐργαζόμεθα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς πρέπουσας σχέσεως μεταξὺ ἀνδρῶν και γυναικῶν. Γι' αὐτὸ και παρακαλοῦμε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ ξεπεράσουμε τὶς διαιρέσεις και τὸν χωρισμὸ μας μέσα στὴν οἰκογένεια, μεταξὺ διαφόρων φύλων, μεταξὺ ἠλικιωμένων και μεταξὺ ἐθνῶν.

31. Μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἡ τραγικὴ διαίρεση μεταξὺ φτωχῶν και πλουσιῶν τόσο στοὺς κόλπους κάθε ἔθνους ὅσο και μεταξὺ τῶν ἐθνῶν. Εἶναι πλέον σαφές ὅτι μόνον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μπορεῖ νὰ κατανικήσει τὴν σκληροκαρδία μας, οὕτως ὥστε νὰ ὑπερβληθοῦν οἱ οικονομικὲς ἀδικίες ποὺ ἀσκοῦν πρόσωπα και συστήματα και ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν διαίρεση τῆς ἀνθρωπότητος.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ἀπὸ τὰ ἀγγλικά
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΑΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

τὰ τὸν ἀείμνηστο Λοῖζο Φιλίππου, «φαίνεται ὅτι ἡ Σχολὴ ἔκλεισε κατὰ τὸ 1784, ὅτε ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Χατζῆ - Μπακκῆ, ὅτε ἐξῆλθε τελειωτικῶς νικητρία, ἀλλ' οἰκονομικῶς κατεστραμμένη» (Βλ. Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 235).

Ὁ τοῦ Φιλοθέου μαθητὴς καὶ διάδοχος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Παΐσιος (1759 - 67) δὲν μπόρεσε νὰ παρουσιάσει τίποτε τὸ ἰδιαίτερο στὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης τοῦ λαοῦ. Μολονότι ὁ ἴδιος, κατὰ τὸ σύγχρονό του ἱστορικὸ Ἀρχιμανδριτὴ Κυπριανό, ἦταν «φιλόπονος, ἱκανῶς ἠρτυμένος λόγου τοῦ Ἑλληνικοῦ, δεξιότατος εἰς τὸ γράφειν, οὗ τῆς χειρὸς πολλοὶ μιμηταί» (Βλ. Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς Νήσου Κύπρου, σελ. 484), ὡστόσο τὴν προσοχὴν τοῦ ἐστρεψε καὶ ἀνάλογη δραστηριότητα ἀνέπτυξε γιὰ τὴ φυσικὴ, οἰκονομικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐπιβίωση τοῦ ποιμνίου του σὲ χρόνους πολὺ χαλεπούς. Ἐξαιτίας τῶν ταραχῶν καὶ περιπετειῶν πού πέρασε ὡς Ἐθνάρχης τῆς Κύπρου, ὀδηγήθηκε πρόωρα στὸν τάφο. Πέθανε σὲ ἡλικία μόλις 55 χρόνων.

Παρ' ὅλο ὅτι καὶ ὁ διάδοχός του Ἀρχιεπίσκοπος Χρῦσανθος ὑπῆρξε «φιλόμουσος», εἶχε μάλιστα καὶ τὸ χρόνο νὰ ἐπιτελέσει ἀξιόλογο ἔργο ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἵδρυση καὶ λειτουργία Σχολείων στὴν Κύπρο, ἀφοῦ παρέμεινε στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο γιὰ 43 ὀλόκληρα χρόνια, ἀπὸ τὸ 1767 μέχρι τὸ 1810, δὲν ἀνέπτυξε ὅμως τέτοια δραστηριότητα γιὰ τὸ λόγο ὅτι καὶ αὐτοῦ ἡ ζωὴ ἦταν περιπετειώδης καὶ πολυκύμαντη.

Ὁ Λοῖζος Φιλίππου ἐπιμένει ὅτι «καὶ ἐπὶ τοῦ φιλομούσου Χρῦσανθου ἠρξάτο καὶ πάλιν λειτουργοῦν σχολεῖον ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ. Περί τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία». Ἐπικαλεῖται δὲ τὸ «Τετράγλωσσον Λεξικόν» τοῦ Γεωργίου Κωνσταντινίδη, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, τὸ ὁποῖο ἐκδόθηκε στὴ Βενετία τὸ 1801 καὶ σὸ ὁποῖο σημειώνεται ὅτι ὑπάρχει «εἰς τὴν Λευκοσίαν Κύπρου σχολεῖον ἕν». Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ ἴδιος παραδέχεται, στὴ συνέχεια, ὅτι «ὅπως μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, τοιοῦτοτρόπως καὶ μία Σχολὴ δὲν ἦτο ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας, ἥτις γενικῶς λαμβανομένη ἐστρεφεῖτο μορφώσεως» (Βλ. Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 235 - 6).

Ἐνῶ στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τῆς Κύπρου βρισκόταν ἀκόμη ὁ «πλήρης ἡμερῶν καὶ νόσων» Χρῦσανθος, ὁ λόγιος Ἀρχιδιάκόνος του Ἰωαννίκιος παραχώρησε, κατὰ τὸ σπῆτι του, πού βρισκόταν κοντὰ σὸ κτίριό τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, γιὰ νὰ στεγαστῆ Ἑλληνικὴ Σχολή, τὸ λεγόμενο «Ἑλληνομουσεῖον». Ἡ πράξη τῆς δωρεᾶς του βρίσκεται καταχωρημένη στὴ σελίδα 152 τοῦ μεγάλου Κώδικα τῆς Ἀρχιεπισκο-

πῆς. Δυστυχῶς ὅμως, παρὰ τὴ γενναία εἰσφορὰ καὶ τοῦ Δραγομάνου Χατζηγεωργιάκη Κορνέσιου, ἡ Σχολὴ αὐτὴ τελικὰ δὲν κατέστη δυνατὸ νὰ λειτουργήσει. Ἡ δωρεὰ τοῦ Κορνέσιου ἔχει καταχωρηθεῖ στὴ σελίδα 154 τοῦ ἴδιου Κώδικα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Καὶ οἱ δύο πράξεις φέρουν τὶς ὑπογραφὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρῦσανθου, τῶν Μητροπολιτῶν Πάφου Χρῦσανθου, Κιτίου Χρῦσανθου, Κυρηνείας Εὐγένιου καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων, Κληρικῶν καὶ προκρίτων (Βλ. Λ. Φιλίππου, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 236 - 7 καὶ Μεγάλῃ Κυπριακῇ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 6, σελ. 149).

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς (1810 - 21), ὁ ὁποῖος διαδέχτηκε τὸν ἀποθανόντα Ἀρχιεπίσκοπο Χρῦσανθο, μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐπίλυση τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπελήφθη τοῦ θέματος τῆς ἵδρυσης καὶ λειτουργίας Ἀνώτερης Ἑλληνικῆς Σχολῆς, πού φαίνεται ὅτι αὐτὸ ἀποτελοῦσε γι' αὐτὸν «ἄναιρον εὐγενές, ὅπερ ἀπὸ μακροῦ ἐβανκάλιζε τὴν φιλοπρόδοον ψυχῆν του» (Βλ. Ἰωάννου Χάκεττ, Ἱστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, κατὰ μετάφρασιν Χαρ. Ι. Παπαϊωάννου, τόμ. Α', σελ. 313).

Ἔτσι, δύο μόλις χρόνια μετὰ τὴν ἀνάρρησή του στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τῆς Κύπρου, ὁ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς ἐξάγγελλε μὲ ἐγκύκλιό του, ἡμερομηνίας «αὐθ' Ἰανουαρίου α'», τὴν ἀπόφασή του γιὰ τὴν ἵδρυση Ἑλληνικῆς Σχολῆς. Ἡ ἐγκύκλιός του βρίσκεται καταχωρημένη στὸν Κώδικα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ὁ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς αἰτιολογώντας τὴν ἀπόφασή του γιὰ τὴν ἵδρυση νέας Σχολῆς στὴ Λευκωσία σημειώνει τὰ ἀκόλουθα: «... ἐννοήσαντες ὅτι ἡ ἡμετέρα Πολιτεία τῆς καθ' ἡμᾶς νήσου Κύπρου πάσχει μέγαν αὐχμὸν παιδείας, καὶ ἔλλειψιν ἑλληνικῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ μόνον μέσον, ὁποῦ στολίζουσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ ὅπου ἀποκατασταίνουσι τὸν ἄνθρωπον ἄξιον, τῷ ὄντι ἄνθρωπον». Στὴ συνέχεια, ἐξέφραξε τὴν ἀποψη, ὅτι ἡ σύσταση «μιάς Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἐπάνω εἰς τὴν Πατρίδα» θὰ βοηθοῦσε κάπως τοὺς συμπατριῶτες μας, οἱ ὁποῖοι, ἐξαιτίας τῆς ἀπαιδευσίας καὶ τῆς κακοῦθειας τους, γίνονταν πρόξενοι τόσων δεινῶν.

Γιὰ νὰ παράσχει, λοιπόν, ἀποτελεσματικὴ βοήθεια στοὺς ὁμοπατριῶτες μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ ν' ἀφήσει στὴν Πατρίδα μας ἕνα ἴδρυμα «σύσωμον θεοσεβείας καὶ ὑπὲρ πίστεως ἀγώνισμα», προῆλθε στὴν ἀπόφαση, ὅπως ὁ ἴδιος σημειώνει στὴν ἱστορικὴ ἐγκύκλιό του, «μὲ ὄλην μας τὴν ἀδυναμίαν καὶ μὲ κάθε δύσκολον τρό-

πον, ἠγείραμεν ἐκ θεμελίων, καὶ εἰς κάλλος ὀπωσοῦν τὴν ἤδη οἰκοδομηθεῖσαν νέαν Σχολήν, τὴν ἔξωθεν καὶ πλησίον κειμένην τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν τῷ κατ' ἀνατολὰς εὐρισκομένῳ παξέ, τὸν ὁποῖον παξὲν εἶχε πρὸ χρόνων ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱερὰν σταυροπήγιον καὶ βασιλικὴν Μονὴν τῆς Κυρίας Μαχαιράδος ὁ συνάδελφος ἡμῶν Ἅγιος Κυρηναῖος κὺρ Εὐγένιος».

Σύμφωνα μὲ τὴν εὐσεβὴ ἀντίληψη «ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι» ὁ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς ἀφιέρωσε «αὐτὴν τὴν ἱερὰν σχολὴν τῇ πανσωτικῇ Ἁγίᾳ Τριάδι, αὐτῷ τῷ τριουποστάτῳ ἐνὶ καὶ μόνῳ Θεῷ», καθότι γι' αὐτὸν κτίστηκε γιὰ νὰ τὴν προστατεύει καὶ τὴ διαφυλάττει ἀπὸ κάθε διαβολικῆ καὶ ἀνθρώπινης προσβολῆς, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ δώσει σ' αὐτὴν καλὴ αὔξησι καὶ στερέωσι καὶ καρποὺς ἀρετῆς στοὺς νέους πού θὰ σπουδάζουν σ' αὐτὴν «εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ εἰς μνημόσυνον τῶν ἡμετέρων γονέων». Στὸ τέλος τῆς ἐγκυκλίου τοῦ ὁ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς συνιστοῦσε τῇ Σχολῇ στοὺς Μητροπολίτες, τοὺς λοιποὺς Κληρικούς, στὸν ὁποῖο δὴποτε διάδοχό του, τοὺς διαδόχους τῶν ἄλλων Μητροπολιτῶν, τὸν εὐαγέστατο Κλῆρο καὶ γενικὰ σ' ὅλους τοὺς φίλους συμπατριῶτες «εἰς τὸ διατηρεῖν καὶ ὑπερασπίζεσθαι τὴν Ἱερὰν Σχολὴν ταύτην, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ὡς ἴδιον ἀφιέρωμα τῷ Θεῷ, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς διηνεκοῦς συστάσεως τῆς Σχολῆς ταύτης, ἂν ἤθελε τὸ καλέσει ἢ χρειάσει καὶ μέχρις αἵματος».

Ἡ Σχολὴ αὐτὴ λειτούργησε γιὰ ἔννια μόνο χρόνια, δηλαδὴ μέχρι τὸ 1821, ὅταν ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς ἀπαγχονίστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὸ Σεράγι τῆς Λευκωσίας. Ἄν κρίνουμε ἀπὸ ὅσα σχετικὰ ἀναφέρει ὁ μακαριστὸς Λοῖζος Φιλίππου, ἡ Σχολὴ ἀρχικὰ λειτούργησε ὡς Ἱερατικὴ, ἐφόσον «Κληρικὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Διδάσκαλος αὐτῆς, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Λεόντιος Μυριανθεὺς καὶ μαθηταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κληρικοί, ἢ πρόσωπα, ἅτινα ἔμελλον νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὸν κλῆρον» (βλ. Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 240 - 1). Ὁ Λεόντιος Μυριανθεὺς φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ «Λεόντιος ἐκ Μυριανθούσης», πού ἐκλέγηκε στὴ συνέχεια Μητροπολίτης Κιτίου (1821 - 37) σὲ διαδοχὴ τοῦ Ἐθνομάρτυρα Μητροπολίτη Κιτίου Μελετίου (1810 - 21).

Ὁ Ἐθνομάρτυρας Κυπριανὸς ἐνδιαφέρθηκε καὶ ἐνίσχυσε ἀκόμη τὴν προσπάθεια γιὰ ἴδρυση Ἑλληνικῆς Σχολῆς καὶ στὴ Λεμεσό, ἀναλαμβάνοντας καὶ τὴν ὑποχρέωσι νὰ συνεισφέρει κάθε χρόνο τὸ ποσὸ τῶν 500 γροσίων «πρὸς ἀρωγὴν καὶ στηριγμὸν τῆς Σχολῆς ταύτης» (βλ. Ἄντρου Παυλίδη, Κυπριανὸς ἀρ-

χιεπίσκοπος, ἄρθρο στὴ Μεγάλῃ Κυπριακῇ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 7, σελ. 379).

Ἡ ἐπανασύστασι τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς τῆς Λευκωσίας ἐπιτεύχθηκε τρία χρόνια μετὰ τὴν ἄνοδο στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τοῦ Ἐθνάρχῃ Πανάρετου (1827 - 40), ὁ ὁποῖος «εἰ καὶ αὐτὸς ἦτο ἐστερημένος παιδείας», κατὰ τὸν Ἰωάννη Χάκκεττ, «ἐγένετο ζηλωτῆς προστάτης τῆς μαθήσεως» (βλ. Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, τόμ. Α', σελ. 327).

Στις 4 Νοεμβρίου τοῦ 1830 ὁ Ἐθνάρχῃ Πανάρετος συγκάλεσε στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Γενικὴ Συνέλευσι, στὴν ὁποία πῆραν μέρος οἱ Μητροπολίτες Πάφου Χαρίτων, ὁ πῶ πάνω ἀναφερθεὶς Κιτίου Λεόντιος Β' καὶ Κυρηναῖος Χαραλάμπης, καθὼς καὶ «οἱ προκριώτεροι ἄνδρες ἐκ τῶν πολιτικῶν τῆς νήσου». Κατὰ τὴ Συνέλευσι αὐτὴ, μετὰξὺ ἄλλων, λήφθηκε ἀπόφασι, ὅπως ἀρχίσουν νὰ λειτουργοῦν τὰ ἀκόλουθα ἐκπαιδευτήρια: Ἐνα Ἑλληνικὸ καὶ ἕνα ἀλληλοδιδασκτικὸ στὴ Λευκωσία, ἕνα ἀλληλοδιδασκτικὸ στὴ Λάρνακα καὶ ἄλλο ἕνα τοῦ ἴδιου τύπου στὴ Λεμεσό. Πρὸς ἐνίσχυσι μάλιστα τοῦ Γυμνασίου πού ἴδρυσε στὴ Λευκωσία ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πανάρετος ἀπηύθυνε ἐκκλήσι πρὸς τοὺς φιλόμουςους γιὰ συνδρομῆς (βλ. Λοῖζου Φιλίππου, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 242 - 3).

Σὲ νέα Γενικὴ Συνέλευσι πού συγκροτήθηκε στὴ Λευκωσία, τὸ 1839, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πανάρετου, ἀποφασίστηκε ἡ ἴδρυσι καὶ ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων στὴ Λάρνακα, στὴ Λεμεσό, στὴν Πάφο, στὴν Κερύνεια καὶ ἄλλα μέρη τῆς Κύπρου. «Γιὰ τὴν προώθησι τῆς ἐκπαίδευσις ὁ Πανάρετος κινητοποίησε τοὺς ἐπισκόπους καὶ γενικότερα τὴν Ἐκκλησία, καθὼς καὶ ἄλλους λαϊκοὺς παράγοντες πού, μετὰξὺ ἄλλων, συνεισέφεραν καὶ διάφορα ποσά. Γενναῖες εισφορῆς ὑπὲρ τῆς ἐκπαίδευσις κατέβαλε καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος» (βλ. Α. Π., Πανάρετος ἀρχιεπίσκοπος, ἄρθρο στὴ Μεγάλῃ Κυπριακῇ Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. II, σελ. 68).

Ὁ Ἰωαννίκιος πού διαδέχτηκε τὸν Πανάρετο στὸν Ἀρχιεπισκοπικὸ Θρόνο τῆς Κύπρου (1840 - 49) δὲν μπόρεσε νὰ προσφέρει πολλὰ πράγματα στὴν Πατρίδα μας, γιατί, κυρίως, εἶχε ἰσχυρὴ ἀντίθετη μερίδα «ἡτις παρέλυε πάσας τὰς προσπάθειάς του». Ὡστόσο Γενικῆς Συνελεύσεις, πού πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀρχιεπισκοπείας του (1840, 1841 καὶ 1843), ἀσχολήθηκαν καὶ μὲ ἐκπαιδευτικὰ θέματα. Ἰδιαίτερης σημασίας εἶναι, ἀναμφίβολα, ἡ ἀπόφασι πού λήφθηκε, κατὰ τὸ 1843, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ διοί-

κηση τῶν Σχολείων πού λειτουργοῦσαν σέ διάφορα μέρη τῆς Νήσου ἐτίθετο κάτω ἀπό τήν ἐποπτεία τοπικῶν Ἐπιτροπῶν, ὑπό τήν προεδρία τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν. Μὲ τήν ἀπόφαση αὐτή γιά ἀποκέντρωση, καταργήθηκε καί ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ πού ἔδρευε στὴ Λευκωσία.

Γιὰ τὸν Κύριλλο Α΄ (1849 - 54), πού διαδέχτηκε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἰωαννῖκο ἀναφέρεται ὅτι τὸ 1853 προσπάθησε νὰ ιδρύσει στὴ Λευκωσία Ἱερατικὴ Σχολή. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐπιθυμία του αὐτή, γιατί δὲ βρῆκε τὸ κατάλληλο πρόσωπο πού θὰ ἀναλάμβανε «ἀπαντῆσαι τῷ δυσκόλῳ ἔργῳ», τὸν ἐπόμενο δὲ χρόνο ἀπέθανε (βλ. Α. Φιλίππου, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 156. - Ἐπίσης, Ἀ. Παυλίδη, Κύριλλος Ἀρχιεπίσκοπος, ἄρθρο στὴ Μεγάλῃ Κυπριακῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμ. 8, σελ. 123).

Ὁ Ἐθνάρχης Μακάριος Α΄ (1854 - 65), παρ' ὅλο ὅτι δὲν ἦταν τολμηρὸς, εὐτύχησε νὰ ἀρχιεπισκοπεύσει «ἐν εὐημερίᾳ οὐ μόνον τοῦ θρόνου, ἀλλὰ καί ὅλης τῆς Νήσου», γιὰ τὸ λόγο ὅτι ἦταν συνετὸς καί προσεκτικὸς. Ἀπερίσπαστος ἀπὸ πολλὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις καί φροντίδες ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος Α΄ ἔστρεψε τὴν προσοχή του ἰδιαίτερα στὴ διανοητικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ποιμνίου του. Χάρη στίς πολλὰς καί ταυτόχρονα ἀποτελεσματικὰς προσπάθειες αὐξήθηκαν οἱ πόροι τῶν Σχολείων τῆς Λευκωσίας, πράγμα πού τοῦ ἐπέτρεψε νὰ διορίσει, ἀντὶ ἐνός, τρεῖς δασκάλους γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο καί ἰσάριθμους γιὰ τὸ ἀλληλοδιδασκικό.

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ μεγάλου Πρωθυεράρχη καί μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Σιναίτη Πρωτοσύγκελλου «Γρηγορίου τοῦ Κρητός», ὁ ὁποῖος κι ἐνίσχυσε οἰκονομικὰ τὴν ὅλη προσπάθεια, ιδρύθηκε τὸ 1857 τὸ γνωστὸ Παρθεναγωγεῖο Φανερωμένης «διατηρούμενον μέχρι τῆς σήμερον (ἤτοι τῷ 1875) ἐν καλῇ καταστάσει καί βελτιούμενον ὡς μετὰ τῶν ἄλλων ἐκπαιδευτηρίων ὕλικῶς τε καί πνευματικῶς διὰ τακτικῶν συνδρομῶν κυρίως μὲν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς — κατὰ δευτέρον δὲ λόγον τῶν ἄλλων ἀρχιερατικῶν θρόνων, τῶν μεγάλων Μοναστηρίων καί τῶν ἐν Λευκωσίᾳ Ἐκκλησιῶν» (βλ. Ἰωάννου Χάκκεττ, Ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου κ.λπ., τόμ. Α΄, σ. 330).

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος Α΄, ὅπως ἀναφέρει ὁ γραμματέας του μ. Φίλιππος Γεωργίου († 1878), «δηγείρει τὴν φιλοτιμίαν καί τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον πολλῶν εἰς τὰς κόμας καί ἐν τοῖς χωρίοις, οἵτινες συνέστησαν αὐτόθι πολλὰ ἀλληλοδιδασκικά» (βλ. Εἰδήσεις Ἱστορικαὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου,

Ἀθήναι 1875, σελ. 131). Πρὸς ἐπιβεβαίωση τούτου σημειώνουμε ὅτι στὴ σελίδα 83 τοῦ χειρόγραφου βιβλίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πού διασώζει τὴν «Ἀλληλογραφία» τῶν Ἀρχιεπισκόπων Κύπρου, γίνεται λόγος γιὰ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Α΄ πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀθηνῶν, γενέτειρας τοῦ μ. Φ. Γεωργίου, μὲ τὴν ὁποία τοὺς προέτρεπε νὰ ιδρύσουν στὴν κοινότητά τους Σχολεῖο ἀλληλοδιδασκικό.

Ἐνδεικτικὸ τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Ἐθνάρχῃ Μακαρίου Α΄ γιὰ τὴν Παιδεία τῆς Κύπρου εἶναι καί ἡ ἀποστολὴ στὴν Ἀθήνα γιὰ πανεπιστημιακὰς σπουδὰς, μὲ ἔξοδα τοῦ ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, δύο φερέλπιδων τότε νέων, τοῦ Σωφρονίου καί τοῦ Κυπριανοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀργότερα δίδαξαν στὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ τῆς Λευκωσίας. Πρόκειται γιὰ τοὺς μετὰ ταῦτα Ἐθνάρχῃ Σωφρόνιο Γ΄ (1865 - 900) καί τὸ Μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανὸ (1868 - 86).

Ὁ Ἐθνάρχῃ Μακάριος Α΄ συνήθιζε νὰ παρίσταται στίς γιορτὲς πού ὀργάνωναν ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ (= Παγκύπριο Γυμνάσιο) καί τὸ Παρθεναγωγεῖο Φανερωμένης μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς λήξης τῶν μαθημάτων. Σ' αὐτὰς μάλιστα δὲν παρέλειπε νὰ ἀπευθίνει νουθεσίες τόσο πρὸς τοὺς δασκάλους ὅσο καί πρὸς τοὺς μαθητὰς. Ἀναφέρεται ὅτι στὴ γιορτῇ πού τελέστηκε τὸ 1863, δύο χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μακάριος Α΄, στὴν παρουσία τοῦ τότε Κυβερνήτη τῆς Νήσου Χαϊρουλλάχ Πασσᾶ, μίλησε στὴ μαθητιῶσα νεότητα ἐκφράζοντας καί τὴν εὐχὴ «ὄπως ἴδη αὐτὴν ἡμέραν τινα σὺφρονα, δικαίαν καί εὐσεβῶς διάγουσαν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐκκλησίας καί τῆς ταλαίνης Πατρίδος» (Πρὸβλ. Λοῖζου Φιλίππου, Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σελ. 248 - 9).

Ὁ Ἐθνάρχῃ Σωφρόνιος Γ΄ (1865 - 1900), τελευταῖος κατὰ τὴν Τουρκοκρατία καί πρῶτος κατὰ τὴν Ἀγγλοκρατία Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου «ἐπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Μακαρίου, ἀφωσιώθη ἐμμόνως εἰς τὴν διανοητικὴν καί πνευματικὴν πρόοδον τῶν εἰς τὴν μέριμναν αὐτοῦ ἐμπειστημένων», κατὰ τὴν εὐστοχὴ παρατήρηση τοῦ Ἀγγλοῦ ἱστορικοῦ Ἰωάννη Χάκκεττ (βλ. Ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου κ.λπ., τόμ. Α΄, σελ. 332). Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ προσθέσουμε, μολονότι αὐτὸ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χρονικὰ πλαίσια τῆς παρούσας ἐργασίας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος Γ΄ ἰδιαίτερη φροντίδα καί στοργὴ ἐπέδειξε γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Σχολὴ τῆς Λευκωσίας, τῆς ὁποίας ὄχι μόνον δάσκαλος, ἀλλὰ καί Σχολάρχῃς διατέλεσε. Χάρη σ' αὐτὸν ἔγινε τὸ 1893 πλήρης ἀναδιοργάνωσή της, σύμφωνα μὲ τὰ νέα δεδομένα. Ἦδη ἀπὸ τὸ 1878 ἡ Κύπρος εἶχε περιέλθει στὴν κατοχὴ τῶν Ἀγγλῶν.

Ὁ Ἐθνάρχης Σωφρόνιος Γ' ὑπῆρξε ἀληθινὸς προστάτης τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου.

Ἡ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία τῆς μαρτυρικῆς μας Πατρίδας δὲν περιορίζεται, ἀσφαλῶς, σ' ὅσα, ὁμολογουμένως, σημαντικὰ ἐπιτέλεσαν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου καὶ οἱ περισσότεροί ἀπ' αὐτοὺς ποὺ διατέλεσαν Προκαθήμενοὶ τῆς. Ἀξιόλογη ὑπῆρξε καὶ ἡ ποικίλη σχετικὴ προσφορά τόσο τῶν Μητροπόλεων, ὅσο τῶν Μονῶν καὶ πολλῶν ἐνοριακῶν ναῶν, ἰδιαίτερα τῆς Λευκωσίας. Ἡ προσφορά δὲ αὐτὴ συνίστατο στὴν ἴδρυση, διδακτικὴ ἐπ' ἀνδρῶν καὶ οἰκονομικὴ κάλυψη τῶν δαπανῶν λειτουργίας τῶν Σχολείων τῶν πόλεων καὶ τῶν μεγάλων κοινοτήτων τῆς ὑπαίθρου.

Συμπερασματικά, λοιπόν, μιλώντας θὰ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ὑπῆρξε ἀληθινὴ Προστάτιδα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας τῆς Νήσου, μὲ τὴ μεταλαμπάδευση στὶς ψυχὲς τῶν ραγιαδῶν, στὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς Τουρκικῆς δουλείας, τῶν πνευματικῶν φώτων τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ὁρθόδοξης Πίστεως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Γιὰ τὴ σημαντικὴ αὐτὴ προσφορά τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ὄχι μόνο περήφανοι, ἀλλὰ καὶ παντοτινὰ εὐγνώμονες.

* * *

Μὲ τὰ ὅσα πρὸ πάνω ἐκθέσαμε, πιστεύουμε ὅτι δώσαμε, ἀπλὰ καὶ ἀντικειμενικά, τὰ βασικὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὴν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας μας στὸν Κυπριακὸ Ἑλληνισμό, κατὰ τὴ μακραίωνη περίοδο τῆς Τουρκικῆς κατοχῆς. Ἡ προσφορά δὲ αὐτὴ ἀφοροῦσε κυρίως τὴ διαφύλαξη καὶ ἐνίσχυση τῆς ἐθνικῆς του ταυτότητας καὶ τὴν υπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων του, μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴν προαγωγή τοῦ ιδεώδους τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μὲ ὅσα ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία ἐπιτέλεσε κατὰ τὴν Τουρκοκρατία στοὺς τομεῖς αὐτοὺς ἐπιβεβαίωσε ἔμπρακτα τὴν ιδιότητά της ὡς ἀληθινῆς Μητέρας καὶ δικαίωσε τὶς προσδοκίες ὅλων ὅσοι κατέφευγαν σ' αὐτὴν ὡς τὸ μοναδικό τους στήριγμα στοὺς χαλεποὺς ἐκείνους χρόνους τῆς δουλείας. Ἀποδείχτηκε ἄξια τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ποιμνίου της καὶ ἀντάξια τοῦ μεγάλου ὀνόματός της ὡς θεανθρώπινου καθιδρύματος.

Γι' αὐτὸ κλίνουμε εὐλαβικὰ τὰ γόνατα μπροστὰ στοὺς διάσπαρτους σ' ὅλη τὴ Νῆσο βωμοὺς τῶν θυσιῶν τῶν Ἁγερῶν της καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν της, Κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, καὶ ἀποκαλυπτόμαστε μπροστὰ στὸ πνεῦμα τῆς αὐτοθυσίας καὶ τῆς αὐτοπροσφορᾶς

τους γιὰ τὴ διάσωση καὶ ἐνίσχυση τῆς ξυνωρίδας τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σ' αὐτὸ τὸ σταυροδρόμι τῶν τριῶν παλαιῶν ἡπείρων.

Εὐχόμαστε νὰ μὴ ζήσουμε ξανὰ σὲ περιόδους, ὅπως ἦταν αὐτὴ τῆς Τουρκοκρατίας. Καὶ θὰ κάνουμε τὸ πᾶν νὰ ἀποτρέψουμε ἓνα τέτοιο ἐνδεχόμενο. Ἄν ὅμως παρ' ἐλπίδα σὲ ἀνάλογους καιροὺς βρεθοῦμε, θὰ ἔχουμε καὶ πάλι τὴν Ἐκκλησία μας μπροστὰ καὶ δίπλα μας στὸν ἀγῶνα γιὰ φυσικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐπιβίωση. Ἄς ἔχουν αὐτὸ ὑπόψη τους ὅσοι ἀμφισβητοῦν σήμερα τὸν ἐθναρχικό της ρόλο ὑποβαθμίζοντας ἐντεχνα τὴ σημασία καὶ τὴν ἀξία τῆς τώρα προσφορᾶς της. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὁ Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς θὰ καταφύγει καὶ πάλι στὴν Ὑπέριμαχο τοῦ Γένους Στρατηγό, ἡ ὁποία βρίσκεται μόνο στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά Της πρὸς ἐπικράτηση καὶ στὸ μαρτυρικὸ αὐτὸ τόπο τῶν πανανθρώπινων ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἠθικῆς δικαιοσύνης.

Αὐτὰ, ἔχουμε τὴ γνώμη, εἶναι τὰ μηνύματα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῆς μελέτης αὐτῆς. Εἶναι δὲ αὐτὰ πολὺ χρήσιμα γιὰ τὶς μέρες ποὺ ζοῦμε καὶ θ' ἀκολουθήσουν. Θὰ εἴμαστε καὶ ἱκανοποιημένοι, ἂν τὰ μηνύματα καὶ συμπεράσματα αὐτὰ μπορέσαμε νὰ μεταδώσουμε σήμερα σ' ὅλους τοὺς σεβαστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς μας ἀκροατές.

(Τέλος)

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Διδάκτωρ Θεολογίας - Γυμνασιάρχης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντηση σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).
- ★ Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.
- ★ Καθηγ. Μάρκου Α. Σιώτη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.
- ★ Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' καὶ Β'.
- ★ Καθηγ. Βλασίου Φειδᾶ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988).
- ★ Καθηγ. Ἀνδρ. Θεοδώρου, ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΔΩΙ ΑΛΛΗΛΟΥ·Ι·Α (ἐρμηνευτικὸ σχόλιο στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία).
- ★ Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης, ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ (εἰσαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια ἀρχιμ. Π. Μπροῦσαλη).
- ★ Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Γιατί, πότε καὶ πῶς νηστεύουμε.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ειρήνη και δικαιοσύνη.

Εἰς ἡμέρας, καθ' ὅς μαινονται αἱ πολεμικαὶ συγκρούσεις ἢ γίνονται αἰσθηταὶ αἱ ἐξ αὐτῶν καταστροφικαὶ συνέπειαι οὐ μόνον διὰ τοὺς ἐμπολέμους, ἀλλὰ καὶ δι' ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, πρέπει νὰ ἐπιείνωνται αἱ προσευχαὶ τῶν πιστῶν ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς επικρατήσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀλληλένδετοι καὶ ἀλληλοπεριχωροῦνται. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλεγγε χαρακτηριστικῶς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἐπιστολῇ του: «Ἡ εἰρήνη τῇ δικαιοσύνῃ συγκεκριμένη θεῖόν ἐστι χρῆμα· εἰ δὲ θαιέρα ἄνευ τῆς ἐτέρας εἶη, λυμάνεται τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος. Ἔστι μὲν γὰρ εἰρήνη καὶ λησιαιῆς πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λύκοις· τοῖς μὲν ἐπὶ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων, τοῖς δὲ ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν προσβάτων. Ἀλλ' οὐκ ἂν καλέσαιμι ταύτην εἰρήνην τὴν τῇ δικαιοσύνῃ μὴ κοσμουμένην... Εἰρήνη γὰρ ὄντως ἐκεῖνη ἐστίν, ἡ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ εὐσεβείᾳ σεμννομένη» (Migne Ἐ.Π. 78, 924-925).

Ἐκσυγχρονισμὸς τοῦ Τυπογραφείου τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας».

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐτέλεσε προσφάτως τὸν ἀγίασμὸν ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ νέου Φωτισοῦνθαικῆς Τμήματος τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Περὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀποστολικῆς τοῦ Τμήματος τούτου ὠμίλησεν ὁ Ἀναπληρῶν τὸν Γεν. Διευθυντὴν τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας» παρ. ἀρχιμ. π. Πέτρος Δακτυλίδης, ὅστις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰπόνισεν, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νέα φωτισοῦνθαικὴ μονάς, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν τελευταία λέξι τῆς Τυπογραφίας... θὰ λύσῃ ἓνα μεγάλο πρόβλημα ἄγχους», διότι «μαζὶ μὲ τὴν δίχρωμη μηχανὴ OFF-SET διπλῆς ἐκτυπώσεως, πὸν ἀγοράσθηκε κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, τὴν ἐπισκευὴ τῆς παλαιᾶς μονόχρωμης OFFSET, πὸν ἔγινε σὺν καινούρια...» καὶ «μὲ τὴν ἀγορὰ ἀκόμη κατὰ τὸ τρέχον ἔτος μιᾶς μηχανῆς OFFSET 50X70 γιὰ τὴν ἐκτύπωσι ἐξωφύλλων καὶ ἄλλων μικρῶν σχημάτων, διχρῶμων καὶ τριχρῶ-

μων ἐργασιῶν..., ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία θὰ ἔχη πᾶν ἓνα σύγχρονο Τυπογραφεῖο».

Χαρακτηριστικῶς ὁ Πανοσιολογιώτατος π. Πέτρος προσέθεσε καὶ τὰ ἐξῆς: «Αὐτὸς ὁ ἐκσυγχρονισμὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἔχωμε χαμηλὸ κόστος παραγωγῆς καὶ ἐπομένως πὸν φτηνὰ βιβλία, ὥστε, νὰ εἶναι προσιτὰ σιὰ θαλάνια ὄλων τῶν πιστῶν. Θὰ γίνεταί ἔτσι μεγαλύτερη ἢ διάδοσις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, πὸν αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸν σίγχο μας, καὶ θὰ ὑλοποιῆται ἡ ἀποστολή, μαζὶ καὶ μὲ τόσες ἄλλες δραστηριότητες τοῦ πνευματικοῦ οργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος...».

Χαίροντες διὰ τὸν θαρραλέον ἐκσυγχρονισμὸν τοῦ Τυπογραφείου τοῦ ἐπιτελικῆς πνευματικοῦ Ὄργανοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εὐχόμεθα, ὅπως ὁ Θεὸς εὐλογῆσῃ τὴν νέαν Φωτισοῦνθαικὴν Μονάδα καὶ καταστήσῃ ταύτην σπουδαῖον ὄργανον εἰς τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους καὶ τῆς προβολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἑλλάς καὶ Ἡνωμένη Εὐρώπη.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γρεβενῶν κ. Σεργίου ἐκδοθεῖσα «Ἐπετηρὶς ἔτους 1991», ἡ ὁποία εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸ θέμα «Ἑλλάδα καὶ Ε.Ο.Κ.», ἐπισημαίνει ἴσως τοὺς ἐπαπειλοῦντας τὸ ἔθνος κινδύνους ἐκ τῆς ἐντάξεώς του εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπη, ὅσον καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀποφυγῆς αὐτῶν. Ἡ ἐλπίς αὕτη, ὡς τονίζεται, εἶναι «ἐκεῖνη πὸν εἶχε τὸ Γένος μας στὴν περίοδο τῆς μακρᾶς δουλείας, ἡ ἔχει ἀκόμη καὶ σήμερα σιὰ χῶρον τῆς Διαπορᾶς του. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ Ἐκκλησία μὲ ὅλη τὴν ζωὴ της... Ἡ Ἐκκλησία μας θὰ γίνῃ καὶ πάλιν ἡ Μητέρα τοῦ Γένους καὶ θὰ κληθῆ νὰ ἀναλάβῃ ὅλο ἐθναρχικὸ καὶ πάλι μέσα σιὰ εὐρωπαϊκὸ Ὑπὲρ - ἔθνος, γιὰ νὰ σώσῃ ὅ,τι εἶναι μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ περισωθῆ».

Ἐπομένως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀποροῦμε νὰ γίνουμε ἀπόστολοι, πὸν θὰ ὀδηγήσουν τὴν Εὐρώπη σις πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ρίζες. Γιὰ νὰ ξαναγνωρῶσιν τὰ πνευματικὰ θεμέλια της καὶ νὰ ἐπανασυνδεθῆ μὲ αὐτὰ. Ἡ Γενιά τοῦ 1992 μπορεῖ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ Ἀπ. Παύλου, τοῦ πρώτου φωτιστοῦ τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων Εἰρη-

ναίον, Ἀθανασίον, Κασσιανῶν καὶ τῶσων ἄλλων, πὸν καλλιέργησαν καὶ αὐξήσαν τὶς καταβολὲς τοῦ Παύλου καὶ ἔθρεψαν τὴν Ἑυρώπη —καὶ αὐτὴ τὴ Δύση— μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἡ Ὁρθοδοξία μόνον δύναται νὰ σώσῃ καὶ τὴν ἑλληνικότητα σὶ ἀψηλότερα ἐπιτεύγματα τῆς, ὡς φιλαλήθεια, φιλοκαλία, φιλανθρωπία.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει.

Ὡς ἤδη ἔχει ἐπισημανθῆ, ἡ ἐφημερὶς Liberation εἰς πρόσφατον ἀνταπόκρισίν τῆς ἐκ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἀναφέρει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «μετὰ 70 χρόνια ἐπισήμον ἀθεϊσμοῦ ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύι σὶς οὐρανότις Δημοκρατίες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Αὐτὴ ἡ ἐπάνοδος σὶν Ὁρθοδοξία, πὸν δὲν θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρισθῆ ἀπλῶς ὡς κοινωνικὸς κομπορμιόμος ἐνὸς ἔθνους, τὸ ὅποιο εἶδε νὰ καταρρέῃ ξαφνικὰ μὴ ἰδεολογία, πὸν κατὰ κάποιον τρόπο κατεῖχε τὴ θέσι θρησκείας, σηματοδοτεῖ τὴν ἀναγέννησι τῆς Ἀγίας Ρωσίας».

Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι οἱ κίνδυνοι ἐξέλιπον διὰ τὴν ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Οἱ νέοι κίνδυνοι προσέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει ὑπάρχει σήμερον ἀληθῆς πλημμυρὶς ἀντιχριστιανικῶν ἢ ἀνιορθόδοξων ἰδεολογιῶν, αἱ ὅποια ἐπιδιώκουν τὴν διάβρωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἐφημερὶς Liberation, ἀποσιωπῶσα τὰς καταδικαστέας ἐνεργείας τῆς Οὐνίας, ἀναφέρει δειγματοληπτικῶς τὰ ἐξῆς: «Ἄνοιξε ἐκ νέου τὸ βουδδιστικὸ μοναστήρι τοῦ Τάμσα σὶν τὴν Δημοκρατίαν τῆς Μπουρατίας, ἰδρῦθηκε μουσουλμανικὸς Σύνδεσμος Γυναικῶν σὶν τὴν Καζαχστάν, ἄνοιξε ξανά ἡ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία σὶν τὴν Ρίγα τῆς Ἑσθονίας, ἰδρῦθηκε προτεσταντικὸς Στρατὸς Σωτηρίας σὶς χῶρες τῆς Βαλτικῆς, ἄνοιξε Σχολὴ Ταλμουδ - Τοράχ σὶν τὴν αὐτόνομη ἐβραϊκὴν Δημοκρατίαν τοῦ Μπιρομπιζάν καὶ δημιουργήθηκε κόμμα ἰσλαμικῆς ἀναγεννήσεως, πὸν ἔχει ὁπαδὸς σὶ ὅλη τὴν (Σοβιετικὴν) Ἐνωσι. Παράλληλως ἔχουν εἰσβάλει ἀπειλητικῶς ἢ πορνογραφία καὶ τὰ ποικίλα ἔντυπα ἀνατολικῶν αἰρέσεων κ.λπ.».

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς πλημμυρίδος αὐτῆς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Οὐκρανίας πρέπει νὰ δραστηριοποιηθῶν καὶ νὰ ἐκπαιδεύσων τὰ κατάλληλα στελέχη τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἅτινα θὰ ἀναλάβων πολυειδῆ ἀγῶνα

πρὸς ἀναζωπύρωσιν ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ὁρθοπραξίας.

«Θεολογία τῆς ὕλης».

Κατὰ τὸν ἐπὶ παρουσίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεὶμ ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ὁ ἐκφωνήσας τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Γεώργιος Γαλίτης ὠμίλησε ἐπὶ τοῦ θέματος «Θεολογία τῆς ὕλης» καὶ κατέληξεν εἰς τὰ ἐξῆς συμπεράσματα:

(1) Ὅλα τὰ κτίσματα ἐκλήθησαν νὰ ἐνωθῶν μὲ τὸν Θεόν, δηλαδὴ μὲ τὶς ἀκτιστὰς ἐνεργείας Του. Ἡ διάκρισις πὸν κάνει ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία μεταξὺ Οὐσίας καὶ Ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ μᾶς προσφυλάσσει ἀπὸ πανθεϊστικῆς ἀντιλήψεως ἐν προκειμένῳ.

(2) Ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ἀνέβῃ σὶν Θεὸν ἀποφεύγοντας τὸν κόσμον, μὴ χρησιμοποιώντας τὸ σῶμα...

(3) Μέσα σὶν τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡ ὕλη μεταμορφώνεται καὶ ἁγιάζεται.

(4) Ἡ κατάφασις τῆς ὕλης καὶ ἡ χρῆσις τῆς ὡς ἀγωγῶ τῆς Θείας Χάριτος ἔχει ὑψίστη σημασία γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν...

(5) Ἡ θεώρησις τῆς ὕλης ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν εἶναι οὔτε διαρχικὴ, οὔτε πλατωνικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μὴ ἀδιαίρετη ἐνότητα.

(6) Δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερη θέσι σὶν ὅποια μπορεῖ κανεὶς νὰ τοποθετήσῃ τὴν ὕλη ἀπὸ τῆς θέσι κοντὰ τὸν Θεόν.

Ὁ κ. Γαλίτης προσέθεσεν ὅτι ἡ ὡς ἄνω θεολογικὴ θεώρησις τῆς ὕλης εἶναι οἰονεὶ ὁ «χριστιανικὸς ὄλισμός».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

✦ Ἡ Ζωὴ καὶ τὰ πάθη του ✦

(Τόμοι Α' καὶ Β')

Κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Σελίδες 366 καὶ 302. Δραχ. 850 ἕκαστος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἀπό τήν Ἱ. Μητρόπολη ἀνακοινώθηκε στους χριστιανούς της τὸ πρόγραμμα τῶν πνευματικῶν της ἐκδηλώσεων, πού ἔχει ὡς ἑξῆς

1. **Μελέτη Ἀγ. Γραφῆς.** Κάθε Δευτέρα ὥρα 5 μ.μ. γιά τίς γυναῖκες καί 6 μ.μ. γιά τοὺς ἄνδρες, στὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί στὸ Χριστιανικὸ Κέντρο Νεότητος ἀντιστοίχως.

2. **Ἐνοριακὲς Ἐστῖες.** Ἑβδομαδιαῖες συγκεντρώσεις πού γίνονται σὲ τακτὴ ἡμέρα καί ὥρα σὲ κάθε ἐνοριακὸ Ναὸ.

3. **Ὀμιλίες - προθολὲς ταινιῶν.** Κάθε τελευταία Πέμπτη ἐκάστου μηνός, στὸ Χριστιανικὸ Κέντρο Νεότητος ὥρα 7 μ.μ.

4. **Ἱερεὺς ἀγρυπνίες.** Κάθε τελευταία Παρασκευὴ ἐκάστου μηνός, ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν τῶν Σχολείων, στὸν Ἱδρυματικὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

5. **Θ. Λειτουργίες Ναοῦ Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας.** Κάθε Πέμπτη, ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν τῶν Σχολείων, ὥρα 7-9.15' π.μ.

Ἀνάλογες ἐκδηλώσεις γίνονται στίς περισσότερες ἐνορίες τῆς Μητροπόλεώς μας (Ἐνοριακὲς Ἐστῖες - Προθολὲς ταινιῶν καί Ὀμιλίες - Κληροκολαϊκὲς συγκεντρώσεις κ.ἄ.).

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας κ. Τιμόθεος κατὰ τὸν μήνα Νοέμβριον 1990, μεταξύ ἄλλων:

Παρέστη εἰς συγκεντρώσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Διακονίας Νεότητος καί τῶν Ὑπευθύνων τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Νεότητος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὁμιλήσας ἐπικαίρως (15.11).

Παρέστη εἰς τὴν τακτικὴν συγκέντρωσιν τῶν Κυριῶν τῆς Μητροπολιτικῆς Περιφέρειας, εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγίου Γεωργίου Ν. Ἰωνίας καί ὁμίλησε καταλλήλως (18.11).

—Εἰς τὸ Βαπτιστήριον Ἐνηλίκων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, κατόπιν σχετικῆς αἰτήσεως καί τῆς δεούσης Κατηχίσεως τὴν 11.11 ἐχρίσθη δι' Ἁγίου Μύρου νεᾶνις, ἡ ὁποία εἶχε παρασυρθῆ εἰς τὴν πλάνην τῶν Χιλιαστῶν.

Ὁμοίως, κατόπιν τῆς δεούσης Κατηχίσεως ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ Βαπτιστήριον Ἐνηλίκων τοῦ Ἐπισκοπείου τὴν 14.11 δύο Βούλγαροι καί τὴν 18.11 εἰς Βορειοηπειρώτης ἐξ Ἀλβανίας. Εἰς ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ηὐχήθη τὰ δέοντα.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης

ΜΗΝΥΜΑ

Ἡ Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ὕστερα ἀπὸ ἑκτακτὴ διάσκεψη ἐξ ἀφορμῆς τῶν προσφάτων γεγονότων στὸν ἐκπαιδευτικὸ καί τὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ χῶρο τῆς πατρίδος μας, αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση, νὰ ἀπευθύνει τὸ ἀκόλουθο μήνυμα:

1. Μετέχομε στὴν ἀνησυχία καί τὴν ἀγωνία τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας μας καί ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιά τὴν κοινωνικὴ ἀναταραχὴ πού σημειώθηκε καί παρατείνεται, μὲ ἀπρόβλεπτες, ἀλλὰ πάντως καταστροφικὲς συνέπειες γιά τὴν νεότητα καί τὴν ὄλη πορεία τοῦ Ἑθνους.

2. Ἐκφράζομε τὴν συμπάθειά μας πρὸς τὰ θύματα τῆς παραπάνω ἀναταραχῆς καί τὴν ἔντονη διαμαρτυρία μας γιά τὴν ἔξοψη τῶν πνευμάτων, τοὺς φανατισμοὺς καί τίς ἀκρότητες, πού δημιουργοῦν τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀναρχοῦμενης κοινωνίας.

3. Θεωροῦμε ὅτι μετέχομε ὅλοι στὴν εὐθύνη γιά λάθη, παραλείψεις καί ὑπερβολὲς καί ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ ἀναλάβει ὁ καθένας, ὑπεύθυνα καί συνειδητά, τὸ μέρος τῆς δικῆς του συνυπευθυνότητος.

4. Κρίνομε ὅτι τὰ δεύτατα προσβλήματα τῆς Παιδείας καί τῆς Χώρας μας γενικότερα δὲν εἶναι ἀνυπέρβλητα. Ἐπιβάλλεται μόνον νὰ συγκλίνουμε οἱ πάντες στὴ μέγιστη δυνατὴ συναίνεση καί συνεργασία. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος δρόμος γιά νὰ τηρηθεῖ ἡ ὁμαλότητα καί νὰ πορευθεῖ τὸ Ἔθνος μὲ δημοψυχία καί σταθερότητα, νὰ προφυλαχθεῖ ἀπὸ τίς ἄμεσες ἀπειλὲς στὸν περίγυρό του καί ἀπὸ τίς ἐπερχόμενες προκλήσεις καί νὰ ἀξιοποιήσει ταυτόχρονα τίς δυνάμεις του καί τίς εὐκαιρίες πού τοῦ προσφέρονται.

5. Ἀπευθύνουμε γι' αὐτὸ πατρικὴ ἑκκλήση πρὸς τὴν πολιτικὴ καί τὴν πνευματικὴ ἡγεσία τῆς Χώρας, τοὺς ὀργανωμένους φορεῖς καί κάθε ὑπεύθυνο καί παρακαλοῦμε:

—Νὰ στηρίξουμε ἀπὸ κοινοῦ τὴν νεότητα μὲ κατανόηση καί ἀγάπη,

—Νὰ προστατεύσουμε τὴν κοινωνικὴ εἰρήνη μὲ ὑπεύθυνο καί καλοπροαίρετο διάλογο, μὲ ψυχραιμία καί σύνεση, καί

—Νὰ προσβλέψουμε στὰ ἄμεσα καί τὰ μακροπρόθεσμα συμφέροντα τῆς Χώρας μας καί τοῦ Γένους, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπονομεύει καί νὰ ὑποθηκεύει ὁ τάραχος τῶν παθῶν.

Ὁδηγός μας ἄς εἶναι ἡ παραίνεση τοῦ Ἀποστό-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου (Κ. Κυράτσου), *Η ΠΑΛΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ*, Δράμα 1989, σσ. 392.

Ὁ ἐποικοδομητικὸς χαρακτήρας τῶν κείμενων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου, γνωστὸς καὶ ἀπὸ πληθώρα ἄλλων ἔργων του, φθάνει στὸ ἀποκορύφωμα στὸ βιβλίον —860 στή σειρά τῶν ἐκδοθέντων μελετῶν του— μετὰ τίτλου «Ἡ πάλη τοῦ χριστιανοῦ». Πρόκειται γιὰ συλλογὴ 47 ἄρθρων, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς Σεβ. κ. Ἰάκωβος ἔγραψε στὸν συγγραφέα ὅτι, «ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς θερμῆς πίστώς του, τῆς βαθείας θεολογικῆς καταρτίσεώς του καὶ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν ἀγωνιζόμενον καὶ παλαιόντα ἐναντίον ποικίλων πειρασμῶν καὶ ἐμποδίων χριτιανῶν».

Ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ συγγραφέως πληροφοροῦμεθα ὅτι τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐτοιμάσθησαν τὴν περίοδο 1960-65, ὅταν ὑπηρετοῦσε ὡς Ἱεροκέρυξ στὴν Ἱ. Μητροπόλιν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης. Δημοσιεύονται τώρα χωρισμένα σὲ τρεῖς ἐνότητες, μετὰ συγγενῆς μεταξὺ τους περιεχόμενα: Στὴν Α' ἐνότητα, μετὰ τίτλου «Ἡ πάλη τοῦ χριστιανοῦ», ἀναπτύσσονται βασικὲς ἐννοιες ἀναφερόμενες στὸν πνευματικὸ ἀγώνα κάθε χρι-

στιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπερβῆ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ βίου, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ πάθη, τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀντίδικον διάβολον (σσ. 9-122). Στὴ Β' ἐνότητα («Θεοῦ οἰκοδομῆ»), ὁ ἀγωνιζόμενος προάγεται πνευματικὰ καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν, τὴ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τὴ μετάνοια, τὴν ἐξομολόγησιν κ.λπ., οἰκοδομεῖται κατὰ Θεὸν (σσ. 123-242), ἔτσι ὥστε προαγόμενος καὶ καλλιεργούμενος ὁ χριστιανὸς νὰ προσεγγίσει καὶ νὰ εἰσέλθει στὴ σφαῖρα τῆς «Ὁρθόδοξου Πνευματικότητος» (Γ' ἐνότητα), βιώνοντας τὴ ζωὴ τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ, ἐργαζόμενος γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ —μετὰ τὴν πίστη καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα— καὶ ἀναμένοντας τὴ δικαίωση καὶ τὸν στέφανον τῆς αἰωνιότητος (σσ. 243-384).

Ὁ ἐποικοδομητικὸς χαρακτήρας τῶν ὑπόψη κειμένων εἶναι ἐμφανὴς σὲ ὅλη τὴν ἔκτασιν τοῦ βιβλίου. Τὰ θέματα ἀναπτύσσονται καὶ τεκμηριώνονται μετὰ τὴν παράθεσιν πλήθους ἀγιογραφικῶν καὶ ἀγιοπατερικῶν σχετικῶν χωρίων καὶ ἀποσπασμάτων. Ὁ Σεβ. συγγραφεὺς ἀρχίζει κατὰ κανόνα ἀπὸ τὴ διαπίστωση τοῦ πνευματικοῦ ἢ κοινωνικοῦ προβλήματος καὶ μετὰ ἀριστοτεχνικὸν τρόπον, ὡς πολὺπειρος πνευματικὸς, κατευθύνει τὴ σκέψιν στὴν ἐνδεδειγμένη λύσιν του, μετὰ ὁδηγὸ

λου Παύλου πρὸς τὸν πρῶτον Ἐπίσκοπον τῆς Κρήτης Ἅγιον Τίτον:

«Τοὺς νεωτέρους παρακάλει...,
μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ ἔρεις περιίστασο,
εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι».

(Ἡράκλειον, 12 Ἰανουαρίου 1991)

- † Ὁ Κρήτης Τιμόθεος, Πρόεδρος
- † Ὁ Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας Κύριλλος
- † Ὁ Ρεθύμνης καὶ Ἀύλοποτάμου Θεόδωρος
- † Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναῖος
- † Ὁ Λάμπης καὶ Σφακίων Εἰρηναῖος
- † Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας Φιλόθεος
- † Ὁ Πέτρας Νεκτάριος
- † Ὁ Κισιάμου καὶ Σελίνου Εἰρηναῖος

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑἰΘΙΟΠΙΑΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Αἰθιοπίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Μερκορίου, κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον προέβη εἰς τὴν ἐκλογὴν 6 Ἐπισκόπων, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ εἶναι:

—MELHISEDEK, ὅστις ὠρίσθη διευθυντὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Αἰθιοπίαν. Ὁ Ἐ-

πίσκοπος αὐτὸς εἶναι ὁ γνωστὸς Ἀρχιμ. HABTE MARIAM, πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ἄλλοτε πρωθιερεὺς τῶν Ἀνακτόρων καὶ Κοσμητῶν τοῦ Θεολογικοῦ Κολλεγίου «Αἴγια Τριάς». Μετέχει εἰς τὸν Διάλογον.

—GREGORIOS YESSUS, Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Μερκορίου. Ἐχει ὑπηρετήσῃ εἰς τὰ Αἰθιοπικὰ Μοναστήρια εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἀπὸ τοῦ 1988, ὡς ἰδιαίτερος Γραμματεὺς τοῦ Μακ. Πατριάρχου, τὸν ὁποῖον συνόδευε καὶ κατὰ τὴν 20ὴν Μαΐου 1989, ποὺ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας.

—ARAGAWI, Ἐπίσκοπος διὰ τὸ Σουδάν. Ἐχει ὑπηρετήσῃ ὡς Προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος —Αὐτοκρατορικὸς Ναός— εἰς Ἀντὶς Ἀμπέμπα καὶ εἰς τὸ Σουδάν.

—VARNAVAS, Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Μακ. Πατριάρχου, διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀντὶς - Ἀμπέμπα.

—ΦΙΛΙΠΠΟΣ, Ἐπίσκοπος δι' ὅλας τὰς Ἱεράς Μονὰς τῆς Αἰθιοπίας.

—TEKLA - HAIMANOT, Ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ντρίν-Ντάουα. Ἐχει ὑπηρετήσῃ προϊστάμενος Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Γαβριὴλ εἰς τὸ Παλαιὸν Ἀεροδρόμιον τῆς Ἀντὶς - Ἀμπέμπα.

† Ὁ Ἀξώμης Πέτρος

πάντοτε τὴν ἀλάνθαστη ἐμπειρία, θεωρία καὶ πράξη, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ λόγος τοῦ συγγραφέως διατηρεῖ τὴ μορφή τῆς ἐποχῆς ποὺ συντάχθηκαν καὶ ἐκφωνήθηκαν ἢ πρωτοδημοσιεύθηκαν τὰ κείμενα, δηλ. τὸ πρῶτο ἡμῖς τῆς δεκαετίας τοῦ '60. Ἡ γλώσσα ἀπλὴ καθαρεύουσα, οἱ λέξεις ἐπιλεγμένες μὲ προσοχή καὶ ἐπίγνωση, δὲν κουράζουν τὸν ἀναγνώστη· ἀντίθετα τέρπουν ὄχι μόνον τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰσθητικὴ μὲ τὴν καλλιτέπεια καὶ τὴ συμμετρία τῶν προτάσεων. Καί, φυσικά, βοηθοῦν τὴν ψυχὴ νὰ φθάσει στὴν αὐτογνωσία καὶ νὰ ἀντλήσει δύναμη γιὰ ἀγῶνες πνευματικούς.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, ὄντως ὁ συγγραφεὺς «οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμεν, ἐκοπίασεν καὶ ἔδαπανήθη», διότι πιστεύω ὅτι τὸ περιεχόμενο καὶ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ πρόκειται νὰ οἰκοδομήσει ψυχὰς «ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη» (σ. 8).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδη, *Τὰ Διαγήματα* (τ. Α'), Φιλολογ. ἐπιμέλεια: Ν. Δ. Τριανταφυλλοπούλου, ἐκδ. «Γνώση» καὶ «Στιγμή», Ἀθήνα 1990, σσ. 374.

Βιάζομαι νὰ πῶ, ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ πολὺ σημαντικὴ ἔκδοση, ποὺ ἡ σπουδαιότητά της ἔχει σημασία καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ τὸ Ἔθνος. Ὁ Μωραϊτίδης, μαζί μὲ τὸν Παπαδιαμάντη, ἀνοιξε τὸ δρόμο τῆς λογοτεχνίας μὲ χριστιανικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ πνεῦμα στὸν τόπο μας, καὶ συνέδεσαν τὴ σύγχρονη ζωὴ καὶ τέχνη μὲ τὴν ἀείποτε συνεχιζόμενη καὶ ζῶσα ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ μας Παράδοση. Τοὺς ὀφείλει πολλὰ καὶ ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Ἐκκλησία. Καὶ εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων καὶ ὁ λαμπρὸς φιλόλογος κ. Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ποὺ παλαιότερα ἐξέδωκε σὲ κριτικὴ μνημειώδη ἔκδοση ὁλόκληρο τὸν Παπαδιαμάντη (μὲ δίκαιη βράβευση ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν) καὶ τώρα δάξει τὴν προσωπικὴ σφραγίδα τῆς προσωπικῆς του φιλολογικῆς ἐπιμέλειας στὴν ἔκδοση Μωραϊτίδη, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκδοτικοὶ οἴκοι «Γνώση» καὶ «Στιγμή», ποὺ ἀνέλαβαν τὴν τόσο πολυδάπανη καὶ πολυτιμότερη αὐτὴ ἔκδοση. Εὖγε!

Ἡ ἔκδοση εἶναι ὀπλισμένη μὲ Ἠραλεγόμενα, Χρονολογικὸς δειχτες τῆς ζωῆς τοῦ Μωραϊτίδη, Ὁρθογραφ. πίνακες, Βιβλιογραφία, Συντομογραφίες καὶ Κριτικὰ σημεῖα, καθὼς καὶ, μετὰ τὴν ἔκδοση τῶν Διηγημάτων, μὲ Ὑπομνήματα, Προσθήκες στὸ Κριτικὸ ὑπόμνημα καὶ Γλωσσάριο. Εἶν' ἓνα ἔργο σπάνιας ὁμορφιάς (ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς) καὶ φιλολογικῆς καὶ ἐκδοτικῆς εὐσυνειδησίας. Στόλισμα γιὰ κάθε

βιβλιοθήκη, ὄχι μόνον ἐκκλησιαστικῆς ἢ σχολικῆς, ἀλλὰ καὶ προσωπικῆς. Ἀναμένουμε καὶ τὸν Β' τόμο.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Στυλ. Γ. Παπαδοπούλου, *Διαπίστωση καὶ διακήρυξη τῆς ἀγιότητας τῶν Ἀγίων*, ἐκδ. «Τέρτιος», Κατερίνη 1990, σσ. 64.

Μιὰ πυκνὴ καὶ πρωτότυπη ἀγιολογικὴ μελέτη, γραμμικὴ ἀπὸ τὸν γνωστὸ καθηγητὴ τῆς Πατρολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ σ., βασιζόμενος σὲ θεολογικὰ καὶ φιλολογικὰ κριτήρια, προστείνει —σὲ ἀντικατάσταση τῶν ὄρων «ἀγιοποιήσεις», «ἀνακήρυξεις ἀγίων», «ἀναγνώρισεις ἀγίων» κ.λπ.— τοὺς ὄρους «διαπίστωση ἀγιότητος, διακήρυξη αὐτῆς καὶ ἐγγραφή τοῦ ἀγίου στὸ Ἐσχατολόγιο». Πολὺ χρήσιμα καὶ τὰ ἐπιμέρους ἄλλα κεφάλαια τῆς μελέτης, ἀπὸ τὴ σύγχρονη πρακτικὴ «ἀναγνώρισεως ἀγίων», ὡς τὴν διάκριση «Νεομαρτύρων» καὶ «Ἐθνομαρτύρων». Ἐνα βιβλίο καὶ ὠφέλιμο καὶ εὐχάριστο πολὺ στὴν ἀνάγνωση.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Ἀρχιμ. Δανιὴλ Γ. Ἀεράκης, *Ἡ Ἀ' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολὴ* («Θέματα ἀγιογραφικῶν κύκλων», Ε'), Ἀθήνα 1990, σσ. 240.

Μετὰ τὴν «Ἐπιστολὴν Ἰακώβου» (1986), τὴν «Ἐπιστολὴν Ἀ' Ἰωάννου» (1986), τὴν «Ἐπιστολὴν Ἀ' Πέτρου» (1990) καὶ τὴν «Ἠρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολὴ» (1989), ὁ πολυγραφώτατος ἀρχιμ. π. Δανιὴλ Γ. Ἀεράκης μᾶς δίνει σήμερον τὴν «Ἀ' πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολὴν» τοῦ ἀποστόλου Παύλου, μὲ προλεγόμενα, διαίρεση σὲ ἐπὶ μέρους ἐνότητες καὶ θεολογικὸ - πρακτικὸ - ἠθικὸ σχολιασμὸ τοῦ ἀγιογραφικοῦ κειμένου. Αὐτὸ ὕφος, γλαφυρὴ γλῶσσα καὶ βαθιὰ πνευματικὰ νοήματα εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ σ. καὶ τοῦ βιβλίου. Βοηθὸς πολυτίμος γιὰ ὅσους ἀπὸ τοὺς κληρικούς - λαϊκούς θεολόγους διατηροῦν ἀγιογραφικούς κύκλους στὶς ἐνορίες τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν προσωπικὴ βιβλιοθήκη τοῦ κάθε χριστιανοῦ βιβλίο χρησιμώτατο.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Μιχαὴλ Γαλανοῦ

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφοροῦν καὶ οἱ δώδεκα τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειώδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαύρισμα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδοσὴ τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Κ Α Ν Ο Ν Ι Σ Μ Ο Σ
ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΕΝΟΡΙΑΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ ΒΕΛΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Ά ρ θ ρ ο 1

Τίτλος - Έδρα.

Στήν Ένορία Αγίου Φανουρίου Βέλου, τής Έρᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου, συστήνεται Έκκλησιαστικόν Ίδρυμα τό όποιο θά λειτουργεί, στόν ήμιυπόγειον χώρον τοῦ νέου Ίερού Ναοῦ Αγίου Γεωργίου πού προορίζεται και γι' αὐτόν τόν σκοπόν, μέ τήν έπωνυμία «ΕΝΟΡΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ» και θά διέπεται από τόν πύδ κάτω Κανονισμό.

Ά ρ θ ρ ο 2

Σκοπός.

Σκοπός τοῦ Ένοριακοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου είναι νά παρέχει πληρέστερη και άρτιότερη ποιμαντική, μορφωτική και πολιτιστική δράση στό πλαίσιο τής Όρθοδόξου Καθολικής Έκκλησίας και τών παραδόσεων τοῦ Έθνους.

Ά ρ θ ρ ο 3

Μέσα γιά τήν επίτευξη τών σκοπών.

Ή επίτευξη τοῦ σκοποῦ θά επιτυγχάνεται:

1. Μέ τήν αξιοποίηση τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ τής Ένορίας και τή συνδρομή ικανών πνευματικῶν ἀνθρώπων, κληρικῶν και λαϊκῶν.
2. Από τήν Πνευματική, Λειτουργική, Κατηχητική και Ποιμαντική Διακονία τής Ένορίας (θεῖον Κήρυγμα, Έσπερινές άμιλλίες, θεία Λειτουργία και Κατηχητικά Σχολεία).
3. Μέ τήν έρευνα και προώθηση σέ δημόσιες συζη-

τήσεις τών προβλημάτων πού άπασχολοῦν τοῦς κατοίκους τής Ένορίας και τής Κοινότητος Βέλου, γενικότερα. (Όργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων και δημοσίων συζητήσεων).

4. Μέ τή συγκέντρωση λαογραφικοῦ υλικοῦ γιά τήν συνέχιση τής λαϊκῆς τοπικῆς παράδοσης.

5. Μέ τήν όργάνωση φιλανθρωπικῶν, ψυχαγωγικῶν εκδηλώσεων και εκθέσεων.

6. Μέ τή δημιουργία όμίλου παραδοσιακῶν χορῶν, βυζαντινῆς χορωδίας, πινακοθήκης και μέ έργα ντόπιων καλλιτεχνῶν, βιβλιοθήκης, κινηματογραφικῶν προβολῶν και θεατρικῶν παραστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Ά ρ θ ρ ο 4

Κεντρική όργάνωση - διοίκηση.

Τό Ένοριακό Πνευματικό Κέντρο υπόκειται στην Πνευματική και Διοικητική έποπτεία τής Έρᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου και διοικείται από έπταμελές Διοικητικό Συμβούλιο πού άπαιρίζεται από: α) τόν εκάστοτε Πρόεδρο τοῦ Έκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, ώς Πρόεδρο, β) από δύο μέλη τοῦ Έκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου και γ) από τέσσερα μέλη τής Ένορίας πού διακρίνονται γιά τήν πνευματική τους κατάρτιση και ώριμότητα.

Τά μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου διορίζονται γιά μιᾶ τριετία από τόν Μητροπολίτη Κορίνθου, ύστερα από έγγραφη πρόταση τοῦ Προέδρου τοῦ Έκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.

Τό Δ.Σ. τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου συγκροτεῖται σέ σώμα εκλέγοντας Άντιπρόεδρο, Ταμιά και Γενικό Γραμματέα.

Ά ρ θ ρ ο 5

Άρμοδιότητες.

Άρμοδιότητες τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ένοριακοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου είναι οι εξής:

1. Άποφασίζει σέ κάθε θέμα πού άφορά στην εκπλήρωση τών επιδιωκομένων σκοπῶν του μέ σχετική πλειοψηφία τών παρόντων μελῶν και σέ περίπτωση ίσοψηφίας υπερισχύει ή ψήφος τοῦ Προέδρου.
2. Συνεργάζεται μέ τό Έκκλησιαστικό Συμβούλιο τοῦ Ίερού Ναοῦ Αγίου Φανουρίου και τήν τοπική Αὐ-

τοδιοίκηση για την προαγωγή και επίτευξη των σκοπών του και διορίζει και το αναγκαίο προσωπικό.

3. Μεριμνά για την εξεύρεση οικονομικών πόρων και την καλή και σωστή λειτουργία του.

4. Συνέρχεται τακτικά κάθε τρίμηνο και έκτακτα μετά από πρόσκληση του Προέδρου, ή αίτηση τριών τουλάχιστον μελών του Δ.Σ. Για την ύπαρξη απαρτίας πρέπει να παρευρίσκονται ο Πρόεδρος ή με έγκλησή του ο Αντιπρόεδρος και τὰ τρία τουλάχιστον από τὰ μέλη του Δ.Σ.

*Α ρ θ ρ ο 6

Το Ένοριο Πνευματικό Κέντρο διατηρεί διαχειριστικά βιβλία (βιβλίο Πρακτικών, Ταμείου και σχετικούς φακέλλους). Ο ετήσιος Προϋπολογισμός και Απολογισμός του Ίδρύματος εγκρίνεται από το Μητροπολιτικό Συμβούλιο της Ίερας Μητροπόλεως Κορίνθου. Τὰ δὲ βιβλία και γραμμάτια εὐσπράξεων και πληρωμῶν θεωροῦνται ἀπὸ τὴν Ίεραν Μητρόπολιν Κορίνθου.

*Α ρ θ ρ ο 7

Πόροι του Ένοριακού Πνευματικού Κέντρου.

Πόροι του Ίδρύματος είναι:

1. Ετήσια επιχορήγηση από τὸν ἐνοριακὸ Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Φανουρίου.
2. Ἀπὸ κάθε φύσεως προαιρετικὴς εἰσφορῆς, δωρεῆς ἢ κληρονομίης και κληροδοτήματα.
3. Ἔσοδα ἀπὸ τὴς ἴδιες του τὴς ἐκδηλώσεις.
4. Ἀπὸ κάθε παροχῆ τοῦ κράτους ἢ ἄλλη νόμιμη ἐπιχορήγηση.

*Α ρ θ ρ ο 8

Τὸ τυχὸν χρηματικὸ πλεόνασμα τὴς διαχειρίσεως κατατίθεται σύμφωνα με τὰ ἰσχύοντα για τοὺς Ἑνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς.

Τὴς Τραπεζικὴς ἐπιταγῆς για τὴν ἀνάληψη καταθέσεων συνοπογράφουν ὁ Πρόεδρος και ὁ Ταμίης τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

*Α ρ θ ρ ο 9

Σφραγίδα - τελικὴς διατάξεις.

Τὸ «Ένοριο Πνευματικὸ Κέντρο» φέρει σφραγι-

δα με τὸν τίτλο «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ. Πνευματικὸ Κέντρο Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βέλου» ποὺ στὸ κέντρο ἔχει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

*Α ρ θ ρ ο 10

Τὸ Ένοριο Πνευματικὸ Κέντρο καταργεῖται με ἀπόφαση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τὴς Ίερας Μητροπόλεως Κορίνθου, ὅταν δὲν ἐκπληρώνει τὴς ἐκκλησιολογικὴς και καταστατικὴς προϋποθέσεις του. Κάθε κινητὸ και ἀκίνητο περιουσιακὸ του στοιχείο, ἀκόμη και οικονομικὸ, μεταδιβάξεται χωρὶς καμία ἄλλη ἐνέργεια στὸν Ἑνοριακὸ Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Φανουρίου Βέλου.

*Α ρ θ ρ ο 11

Ο παρὼν Κανονισμὸς ἰσχύει ἀπὸ τότε ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ, σύμφωνα με τὸ Νόμο, στὸ ἐπίσημο Δελτίο «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και τὴν Ἐφημερίδα τὴς Κυβερνήσεως. Κάθε τροποποίησή του μπορεῖ να γίνει με ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. και ὕστερα ἀπὸ ἐγκριση τοῦ Μητροπολίτη.

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ὁ Πρόεδρος

Πρωτοπρ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Π. ΓΚΟΦΑΣ

Τὰ Μέλη

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΔΗΜ. ΜΠΕΚΙΑΡΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ. ΜΑΥΡΑΓΑΝΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΡΟΥΜΠΕΚΑΣ

*Ακριβὲς ἀντίγραφον.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 18.12.1990

Ὁ Πρωτοσύγκελλος

*Αρχμ. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΣ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

*Γ. Νὰς Εὐαγγ. Λουκᾶ Πατησίων

Πρὸς

Τὸν Μοναχὸν Ἀλέξιον - Θεοδώρητον Μακρῆν
ἀγνώστου διαμονῆς

Καλεῖσαι να ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον ἐμοῦ διενεργούντος ἐνόρκους ἀνακρίσεις δυνάμει τὴς ὑπ' ἀριθ. 1336)20-6-1990 σεπτῆς ἐντολῆς τοῦ Μακα-

ριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Λουκᾶ Πατησίων τὴν 18ην Μαρτίου ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 8ην μ.μ. ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδομένων σοι κατηγοριῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1991

Ὁ Ἀνακριτῆς
Εὐτύχιος Κονταδάκης
Πρωτοπρεσβύτερος
Ὁ Γραμματεὺς
Θεολόγος Γρύλλης

Ἱερὰ Μητρόπολις Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος
ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς

τὸν Πρεσβύτερον Νικόλαον Χαριομπόλην τοῦ Πέτρου Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος (καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 5383)1932 «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ἡμῶν Μεγάρῳ, ὁδὸς Πατριάρχου Διονυσίου ἀριθμ. 7, τὴν 15ην Μαρτίου 1991, ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 11ην πρωινήν, ἵνα δικασθῆς κατηγορούμενος ἐπὶ τρισὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἅτινα λόγῳ τῆς φύσεώς των κρίνεται σκόπιμον κατ' ἄρθρον 110 παράγρ. 3 τοῦ Ν. 5383)1932, ὅπως μὴ ἀναφερθῶσι ἀναλυτικῶς ἐν τῷ παρόντι Κλητηρίῳ Ἐπικρίματι.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὥσ' ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 1991

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίων Κων/νου καὶ Ἐλένης Σιάμου, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου 1991

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Παραμυθίας ΤΙΤΟΣ

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐυαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ «Ἰησοῦς τῆς Ἱστορίας» καὶ ὁ «Χριστὸς τοῦ κηρύγματος».

Μητροπ. Ζακύνθου Παντελεήμονος, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση.

Γεωργίου Ν. Διλαίου, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ Ἀυτοκέφαλο Ἐκκλησιῶν (Γνωμοδότηση).

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἶκουμ. Πατριάρχης κ. Δημήτριος εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος Ἰθάκης (21 - 27.9.1990).

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Ἡ ποιμαντορικὴ ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἶκουμ. Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου εἰς Η.Π.Α.

Πρωτοπρ. Ἄντ. Ἀλεξίου, Ἡ Ἀποστολικὴ Ροδοσταυρικὴ Ἐκκλησία.

Νικ. Μαγγίνα, Τὰ Θεοφάνεια στὸ Νέο Κόσμο.

Κων. Ν. Παπολίδη, Εἰς μνήμην Ἀλεξίου Κνιάζεφ.

Γεωργ. Ν. Δαμιόπουλον (ἀπόδοση), «Ἐλθὲ Πνεῦμα Ἅγιον, ἀνακαίνισον πᾶσαν τὴν κτίσιν».

Ἀνδρ. Ν. Παπαθασιλείου, Ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατία.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.